

Důvodová zpráva

I. Obecná část

1. Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Právo na právní pomoc patří mezi základní složky práva na spravedlivý proces.

Právo na právní pomoc je zakotveno v řadě mezinárodních dokumentů. Klíčovým dokumentem v této oblasti je především Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). V Úmluvě je právo na právní pomoc explicitně garantováno pouze osobám čelícím trestnímu obvinění [článek 6 odst. 3 písm. c)] a nezaručuje právo na bezplatnou právní pomoc nebo právní zastoupení účastníkům řízení, v nichž se rozhoduje o jejich „občanských právech nebo závazcích“. Přestože obecné právo na bezplatnou právní pomoc tedy není v textu Úmluvy výslovně zakotveno, Evropský soud pro lidská práva již v rané judikatuře dovedl, že toto právo má své místo i pod civilní větví článku 6 odst. 1 Úmluvy, neboť může úzce souviset s právem na přístup k soudu.¹⁾ V rozsudku *Airey proti Irsku*²⁾ Evropský soud pro lidská práva konstatoval, že „Cílem Úmluvy je chránit práva nikoli teoretická a iluzorní, ale konkrétní a účinná. Platí to zvláště o právu na přístup k soudům vzhledem k výsostnému místu, které v demokratické společnosti zaujímá právo na spravedlivý proces.“³⁾ Ve věci *Airey proti Irsku* Evropský soud pro lidská práva dále naznal, že právo na přístup k soudu vyžaduje, aby mohla osoba v řízení řádně a dostatečně hájit svou věc. V daném případě pak Evropský soud pro lidská práva konstatoval porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť měl za to, že stěžovatelka nemohla svou věc (tj. návrh na vydání rozhodnutí o rozluce manželství) účinně hájit sama, a proto zájmy spravedlnosti vyžadovaly, aby jí byla poskytnuta bezplatná právní pomoc. Evropský soud pro lidská práva tedy založil, byť ve výjimečných případech, pozitivní povinnost státu zajistit také účastníkům civilních řízení přístup k bezplatné právní pomoci, a to zejména tehdy, jestliže bez ní nemohou své zájmy účinně hájit.

V ústavním pořádku České republiky je právo na právní pomoc obsaženo jednak jako součást práva na přístup k soudu a jednak výslovně v čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle kterého má *každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení*. Právo na právní pomoc je Listinou základních práv a svobod garantováno každému, toto právo se zaručuje bez omezujících podmínek. Nejen osoby majetné, ale také ti, kteří se s advokátem smluvně domluvit nemohou, mají mít možnost právního zastoupení. Zpravidla se bude jednat o osoby bez finančních

¹⁾ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 10. 1979 ve věci *Airey proti Irsku*, č. 6289/73, § 26 (I přes absenci podobného ustanovení o bezplatné právní pomoci pro civilní spory může čl. 6 odst. 1 někdy ukládat státu povinnost poskytnout pomoc advokáta, pokud se taková pomoc prokáže být nezbytnou k účinnému přístupu k soudu, ať již proto, že právní zastoupení je povinné, jako je tomu ve vnitrostátním právu některých smluvních států pro rozličné typy sporů, nebo z důvodu složitosti řízení nebo věci.).

²⁾ Stěžovatelka (Johanna Airey) se chtěla obrátit na příslušný soud s návrhem na vydání rozhodnutí o rozluce manželství, neboť její manžel nechtěl přistoupit na rozlučku dohodou. Nenašla však žádného advokáta, který by byl ochoten ji v tomto řízení zastupovat, neboť neměla dostatečné prostředky na uhrazení nákladů řízení a v dané době neexistoval systém právní pomoci pro civilní věci. V řízení před Evropským soudem pro lidská práva namítala, že jí nebyl zaručen přístup k soudu, jak toto právo Evropský soud pro lidská práva dovedl ve věci *Golder*.

³⁾ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 10. 1979 ve věci *Airey proti Irsku*, č. 6289/73, § 24.

prostředků na zajištění právní pomoci, v těchto situacích je proto nezbytné, aby právo na právní pomoc garantoval přímo stát.

Právní úpravy právní pomoci se dotýkají tyto předpisy:

Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., kterým se mění Listina základních práv a svobod

Podle **článku 36 odst. 1** náleží každému možnost domáhat se svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech také u jiného orgánu.

Článek 37 mimo jiné zakotvuje právo každého na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy (a to od počátku řízení) a rovnost účastníků řízení.

Článek 40 odst. 3 stanoví právo obviněného, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Jestliže si obhájce nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí, bude mu ustanoven soudem. Zákon stanoví, v kterých případech má obviněný právo na bezplatnou pomoc obhájce.

Článek 42 odst. 2 stanoví, že cizinci požívají v České republice lidských práv a základních svobod zaručených Listinou, pokud nejsou příznána výslovně občanům.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o vyhlášení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v **čl. 6** stanoví, že každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.

V **čl. 6 odst. 3** jsou zakotvena minimální práva každého, kdo je obviněn z trestného činu. Právo na bezplatnou právní pomoc je konkrétně zakotveno v článku 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy, přičemž zahrnuje tři oprávnění, která lze kumulativně označit jako práva na obhajobu. Mezi tato tři práva patří právo obhajovat se osobně, právo obhajovat se za pomoci obhájce podle vlastního výběru a právo na bezplatnou právní pomoc obhájce, pokud jsou pro její poskytnutí splněny Úmluvou stanovené podmínky. Podmínky, za nichž bude poskytnuto právo na bezplatnou právní pomoc obhájce, jsou dvě, přičemž musí být splněny kumulativně. První podmínkou je, že obviněný v trestním řízení nemá prostředky na zaplacení obhájce, druhou pak skutečnost, že poskytnutí bezplatné právní pomoci vyžadují zájmy spravedlnosti.

V kontextu trestního řízení je třeba zdůraznit, že Evropský soud pro lidská práva tento pojem vykládá autonomně, tj. bez ohledu na to, zda právní řády jednotlivých smluvních stran určitý typ řízení označují za trestní.⁴⁾ V kontextu České republiky to znamená, že trestní charakter mají též řízení o některých typech přestupků a správních deliktů.

Článek 14 stanoví, že užívání práv a svobod přiznaných Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.

Listina základních práv Evropské unie

Listina základních práv Evropské unie v **čl. 47** zakotvuje právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces, dle kterého každý, jehož práva a svobody zaručené právem Evropské unie byly porušeny, má za podmínek stanovených tímto článkem právo na účinné prostředky nápravy před soudem. Každý má právo, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, předem zřízeným zákonem. Každému musí být umožněno poradit se, být obhajován a být zastupován. Bezplatná právní pomoc je poskytnuta všem, kdo nemají dostatečné prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti.

Dostupností právní pomoci v rámci Evropské unie se rovněž zabývá materiál s názvem Srovnávací přehled EU o soudnictví 2016⁵⁾. V příloze č. 2 Závěrečné zprávy z hodnocení dopadů regulace (RIA) jsou uvedeny rozpočtové prostředky přidělené na bezplatnou právní pomoc na osobu v jednotlivých členských státech a prahová hodnota příjmů pro bezplatnou právní pomoc.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 110/2000 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o předávání žádostí o právní pomoc

Evropská úmluva o předání žádostí o právní pomoci stanoví v **čl. 1**, že každá osoba s obvyklým bydlištěm na území státu jedné ze smluvních stran, která si přeje požádat o právní pomoc v občanských, obchodních nebo správních věcech na území jiné smluvní strany, může předložit svou žádost ve státě, kde má své obvyklé bydliště. Tento stát předá žádost druhému státu.

Dále se v **čl. 5** uvádí, že smluvní strany nebudou účtovat žádné poplatky za služby poskytované podle této úmluvy.

---

⁴⁾ V tomto směru je třeba připomenout přelomový rozsudek ve věci Engel a ostatní proti Nizozemsku (č. 5100/71 a další, rozsudek pléna ze dne 8. června 1976), v němž Evropský soud pro lidská práva vytyčil tři kritéria, jejichž posouzením se lze dobrat k závěru o tom, zda to či ono řízení spadá pod pojem „trestního obvinění“, či nikoliv. Ve zkratce lze shrnout, že mezi tato kritéria patří: a) kvalifikace deliktu ve vnitrostátním právu, b) samotná povaha deliktu a konečně též c) stupeň závažnosti hrozící sankce.

⁵⁾ Srovnávací přehled EU o soudnictví je informační nástroj, který má EU a členským státům pomoci zajistit účinnější soudnictví na základě objektivních, spolehlivých a srovnatelných údajů o úrovni, nezávislosti a účinnosti systémů soudnictví všech členských států. Srovnávací přehled přispívá k určení možných nedostatků, zlepšení a osvědčených postupů. Ukazuje tendence ve fungování vnitrostátních systémů soudnictví v průběhu času. Nepředstavuje obecný žebříček hodnocení, nýbrž poskytuje přehled o způsobu fungování všech systémů soudnictví na základě různých ukazatelů, jež jsou ve společném zájmu všech členských států.

Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb., o vyhlášení Úmluvy o právním postavení uprchlíků

Dle **čl. 16** má uprchlík zaručen svobodný přístup ke všem soudům na území smluvních států a právo na území smluvního státu, ve kterém má trvalý pobyt, na stejné zacházení, jakého se dostává vlastním občanům tohoto státu v otázkách svobodného přístupu k soudům, včetně právní pomoci a vyjmutí z *cautio judicatum solvi*. V jiných smluvních státech, než kde je uprchlík trvale usídlen, musí užívat stejného zacházení v případech zmíněných v předchozí větě jako státní příslušníci země jeho trvalého pobytu.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Právo na právní pomoc je upraveno také v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech (dále jen „MPOPP“), v jehož **článku 2 odst. 3 písm. b)** se smluvní státy zavázaly zajistit osobám, které se domáhají ochrany práv nebo svobody zaručené MPOPP, možnost právní ochrany. V **čl. 14** MPOPP se výslovně zaručuje zásada rovnosti stran před soudem a spravedlivé vyslechnutí u nezávislého a nestranného soudu. V **čl. 14 odst. 3** MPOPP jsou stanoveny minimální záruky pro obviněného z trestného činu. Ve vztahu k právu na právní pomoc je významný především **čl. 14 odst. 3 písm. d)** MPOPP, podle něhož náleží obviněnému z trestného činu právo obhajovat se osobně nebo prostřednictvím obhájce, kterého si sám zvolí, zároveň by měl být poučen o svých právech a má mu být poskytnuta právní pomoc v každém případě, kdy toho zájmy spravedlnosti vyžadují, a aniž by v takovém případě sám platil náklady, jestliže nemá dostatečné prostředky k úhradě.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 58/2001 Sb. m. s., o Úmluvě o mezinárodním přístupu k soudům

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Občanský soudní řád obsahuje několik ustanovení, která mají vztah k současné úpravě právní pomoci. Ustanovení **§ 30 odst. 1** stanovuje, za jakých podmínek může být účastníku řízení ustanoven zástupce. Musí se jednat o účastníka, u něhož jsou předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků (§ 138). Dále musí tento účastník podat žádost o ustanovení zástupce a ustanovení zástupce je možné pouze za situace, jestliže je to nezbytně třeba k ochraně účastnických zájmů. O tomto právu je předseda senátu povinen účastníka poučit. Ustanovení **§ 30 odst. 2** pak stanoví, za jakých okolností může být účastníku řízení ustanoven zástupce z řad advokátů. Zástupce z řad advokátů je ustanoven tehdy, vyžaduje-li to ochrana zájmů účastníka nebo jde-li o ustanovení zástupce pro řízení, v němž je povinné zastoupení advokátem (notářem). Dle rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 12 Co 768/99 ustanovení zástupce nezávisí na úvaze soudu, ale soud je povinen žádosti účastníka soudního řízení o ustanovení zástupce vyhovět, jsou-li u něho splněny předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho zájmů.

Na § 30 navazuje **§ 138**, který určuje, za jakých podmínek je možné účastníkovi přiznat osvobození od soudních poplatků, čímž definuje jednu z podmínek pro ustanovení

zástupce. Osvobození od soudních poplatků přichází v úvahu, pokud je o něj podán návrh, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva. Důležitá je také skutečnost, že osvobození se obvykle přiznává pouze částečně. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li proto zvláště závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. V této souvislosti je nutné zmínit rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 21 Co 642/2006, dle kterého lze zástupce ustanovit podle § 30 občanského soudního řádu i tomu účastníku, kterému bylo přiznáno osvobození od soudních poplatků jen zčásti. Nerozhodne-li předseda senátu jinak, vztahuje se osvobození na celé řízení a má i zpětnou účinnost; poplatky zaplacené před rozhodnutím o osvobození se však nevracejí. Přiznané osvobození předseda senátu kdykoli za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Byl-li účastníku osvobozenému od soudních poplatků ustanoven zástupce, vztahuje se osvobození v rozsahu, v jakém bylo přiznáno, i na hotové výdaje zástupce a na odměnu za zastupování.

V souvislosti s výše uvedenými ustanoveními občanského soudního řádu je třeba zmínit také **§ 140 odst. 2**, který stanoví, že byl-li ustanoven účastníku zástupcem nebo opatrovníkem advokát, platí jeho hotové výdaje a odměnu za zastupování, popřípadě též náhradu za daň z přidané hodnoty, stát. V odůvodněných případech stát poskytne advokátovi přiměřenou zálohu.

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

Soudní řád správní obsahuje určitá ustanovení, která mají vztah k poskytování právní pomoci. Konkrétně se jedná o § 35 a 36.

Ustanovení **§ 35 odst. 8** stanoví, že navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát⁶⁾; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby platí v takovém případě stát. Byla-li navrhovateli ustanovena zástupcem některá z osob, která je advokátem, popřípadě jinou osobou, která vykonává specializované právní poradenství podle zvláštních zákonů, a která je plátcem daně z přidané hodnoty, zvyšuje se tento nárok vůči státu o částku odpovídající dani, kterou je tato osoba povinna z odměny za zastupování a z náhrad hotových výdajů odvést podle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů. Požádá-li navrhovatel o osvobození od soudních poplatků nebo o ustanovení zástupce, po dobu od podání takové žádosti do právní moci rozhodnutí o ní neběží lhůta stanovená pro podání návrhu na zahájení řízení. Je třeba zdůraznit toto stavení lhůty, jelikož občanský soudní řád obdobným ustanovením nedisponuje.

Obdobně jako v občanském soudním řádu je možnost ustanovení zástupce vázána na osvobození od soudních poplatků, přičemž postup pro osvobození od soudních poplatků je upraven v **§ 36 odst. 3**. Ten stanoví, že účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků

⁶⁾ Z dat poskytnutých krajskými soudy vyplývá, že zastoupení jiným subjektem než advokátem na základě plné moci nebo na základě ustanovení soudem je spíše výjimečné oproti zastupování advokátem.

zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvláště závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Trestní řád obsahuje několik ustanovení, která se věnují úpravě právní pomoci. Jedná se konkrétně o § 33 a 51a.

Trestní řízení je specifickým typem řízení, což se odráží i v možnosti poskytnutí právní pomoci. Na rozdíl od občanského soudního řízení či soudního řízení správního je možné obviněnému v trestním řízení poskytnout nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu i bez návrhu, pokud jsou splněny podmínky uvedené v § 33.

Ustanovení **§ 33 odst. 2** stanoví, že osvědčil-li obviněný, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady obhajoby, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení soudce, že má nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu. Vyplyvá-li ze shromážděných důkazů, že obviněný nemá dostatek prostředků na náhradu nákladů obhajoby, může, je-li to třeba k ochraně práv obviněného, rozhodnout předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce o nároku na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu i bez návrhu obviněného. V těchto případech náklady obhajoby zcela nebo zčásti hradí stát. Návrh na rozhodnutí o přiznání nároku na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu může dle **§ 33 odst. 3** kromě obviněného a jeho obhájce podat také jeho zákonný zástupce, jeho příbuzný v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner, druh, jakož i zúčastněná osoba. Návrh na rozhodnutí včetně příloh, jimiž má být prokázána jeho důvodnost, podává obviněný v přípravném řízení prostřednictvím státního zástupce a v řízení před soudem soudu, který koná řízení v prvním stupni. Proti rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek. Pokud byl pravomocným rozhodnutím o přiznání nároku na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu obviněnému přiznán nárok na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu a obviněný o ustanovení obhájce požádá, bude mu obhájce neprodleně ustanoven. Obhájce ustanoví a, pominou-li důvody pro rozhodnutí o přiznání nároku na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu, ustanovení zruší předseda senátu a v přípravném řízení soudce (**§ 33 odst. 4**).

V této souvislosti je nutné zmínit také jednu ze základních zásad trestního řízení. Ustanovení **§ 2 odst. 13** stanoví, že ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každém období řízení vhodným způsobem a srozumitelně poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce; všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.

Ustanovení **§ 51a** se pak zabývá právem poškozeného na právní pomoc poskytovanou zmocněncem. Osvědčí-li poškozený,

- a) který je zvlášť zranitelnou obětí podle zákona o obětech trestných činů⁷⁾,
- b) kterému byla způsobena úmyslným trestným činem těžká újma na zdraví, nebo
- c) který je pozůstalým po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt,

že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady vzniklé přihráním zmocněnce, rozhodne na jeho návrh předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, a v přípravném řízení soudce, že má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu. Stejně rozhodne o takovém návrhu poškozeného, který uplatnil v souladu se zákonem nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, není-li vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo její výši nebo vzhledem k povaze a rozsahu bezdůvodného obohacení zastoupení zmocněncem zjevně nadbytečné. Poškozený mladší než osmnáct let má nárok, nejde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196 trestního zákoníku), na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně i bez splnění výše uvedených podmínek.

- Návrh na rozhodnutí včetně příloh, jimiž má být prokázána jeho důvodnost, podává poškozený v přípravném řízení prostřednictvím státního zástupce, který k němu připojí své vyjádření, a v řízení před soudem příslušnému soudu, který věc projednává.
- V případě, že si poškozený sám zmocněnce nezvolí, ustanoví jako zmocněnce předseda senátu a v přípravném řízení soudce advokáta zapsaného v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů pro právní pomoc podle zákona o obětech trestných činů podle místa působnosti a v pořadí, jak v něm následují. Není-li to možné nebo účelné, ustanoví zmocněncem jiného advokáta. Náklady vzniklé přihráním takového zmocněnce hradí stát.
- Pominou-li důvody, které vedly k ustanovení zmocněnce poškozeného, nebo nemůže-li z důležitých důvodů zmocněnec poškozeného nadále zastupovat, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení soudce i bez návrhu o zproštění ustanoveného zmocněnce povinnosti zastupovat poškozeného.
- Proti usnesení je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

---

⁷⁾ § 2 odst. 4 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění zákona č. 77/2015 Sb.

Zvlášť zranitelnou obětí se rozumí

- a) dítě,
- b) osoba, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, které ve spojení s různými překážkami může bránit plnému a účelnému uplatnění této osoby ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,
- c) oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku),
- d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.

Je nutné doplnit, že obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil. Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považuje se za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

V souvislosti s právní pomocí je nutné zmínit § 95 odst. 2, který stanoví, že odměnu, náhradu hotových výdajů a náhradu za promeškaný čas za poskytnuté právní služby je povinen zaplatit stát. V odůvodněných případech stát poskytne advokátu na jeho žádost přiměřenou zálohu.

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

Právní pomoci se v zákoně č. 182/1993 Sb. týká především § 30 odst. 1, který stanoví, že fyzické a právnické osoby jako účastníci nebo jako vedlejší účastníci řízení před Ústavním soudem musí být zastoupeny advokátem v rozsahu stanoveném zvláštními předpisy. Ustanovení § 29 obdobně hovoří o tom, že účastník nebo vedlejší účastník se může dát v řízení před Ústavním soudem zastupovat pouze advokátem v rozsahu stanoveném zvláštními předpisy.

Ustanovení § 83 odst. 1 a 3 pak stanoví, že odůvodňují-li to osobní a majetkové poměry stěžovatele, zejména nemá-li dostatečné prostředky k placení nákladů spojených se zastoupením a nebyla-li ústavní stížnost odmítnuta, soudce zpravodaj rozhodne na návrh stěžovatele podaný před prvním ústním jednáním, že náklady na jeho zastoupení zcela nebo zčásti zaplatí stát. V takovém případě náklady zastoupení hradí Ústavní soud ze svého rozpočtu.

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

O právní pomoci se zmiňuje také zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, který v § 18 odst. 2 až 6 stanoví, že

- ten, kdo nesplňuje podmínky pro ustanovení advokáta soudem podle zvláštních právních předpisů a ani se nemůže domoci poskytnutí právních služeb podle tohoto zákona (dále jen „žadatel“), má právo, aby mu Česká advokátní komora na základě jeho včasného návrhu advokáta určila. V téže věci však může být žadateli určen Českou advokátní komorou advokát pouze jednou; to neplatí, odmítne-li v této věci dříve určený advokát poskytnout právní služby z důvodů uvedených v § 19⁸⁾. V rozhodnutí o určení advokáta Česká advokátní komora

---

⁸⁾ Advokát je povinen poskytnutí právních služeb odmítnout, jestliže

- v téže věci nebo ve věci související již poskytl právní služby jinému, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá,

- osobě, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o právní služby žádá, poskytl již v téže věci nebo věci související právní služby advokát, s nímž vykonává advokacii společně (§ 11 odst. 1), nebo v případě zaměstnaného advokáta advokát, který je jeho zaměstnavatelem, anebo advokát, který je zaměstnancem stejného zaměstnavatele,

- by informace, kterou má o jiném klientovi nebo o bývalém klientovi, mohla toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, neoprávněně zvýhodnit,

- projednání věci se zúčastnil advokát, případně osoba advokátovi blízká,

- zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, jsou v rozporu se zájmy advokáta nebo osoby advokátovi blízké.

Účastí na projednání věci podle čtvrté odrážky není poskytování právních služeb advokátem nebo notářem, soudním exekutorem, patentovým zástupcem a daňovým poradcem, popřípadě další osobou, které zvláštní zákon svěřuje poskytovat právní služby. Dále zaměstnancem právnické nebo fyzické osoby, členem družstva nebo příslušníkem ozbrojených sborů,

vymezí věc, v níž je advokát povinen právní služby poskytnout, jakož i rozsah těchto služeb. Česká advokátní komora může v rozhodnutí o určení advokáta stanovit i další podmínky poskytnutí právních služeb, včetně povinnosti poskytnout právní pomoc bezplatně nebo za sníženou odměnu, pokud to odůvodňují příjmové a majetkové poměry žadatele. Českou advokátní komorou určený advokát je povinen právní služby žadateli poskytnout za Českou advokátní komorou určených podmínek. To neplatí, jsou-li dány důvody pro odmítnutí poskytnutí právních služeb uvedené v § 19 nebo jde-li o zjevně bezdůvodné uplatňování nebo bránění práva; v těchto případech advokát o důvodech neposkytnutí právních služeb bez odkladu písemně vyrozumí žadatele a Českou advokátní komoru. Určení advokáta Českou advokátní komorou nenahrazuje plnou moc vyžadovanou zvláštními právními předpisy k obhajobě toho, jemuž byl advokát Českou advokátní komorou určen, v trestním řízení nebo k jeho zastupování v jiném řízení,

- pokud žadatel žádá, aby mu byly právní služby určeným advokátem poskytnuty bezplatně nebo za sníženou odměnu, je povinen současně s podáním návrhu na určení advokáta Českou advokátní komorou prokázat, že jeho příjmové a majetkové poměry takové poskytnutí právních služeb odůvodňují. (Příloha vyhlášky č. 275/2006 Sb., kterou se stanoví způsob zjišťování příjmových a majetkových poměrů žadatele o určení advokáta Českou advokátní komorou k poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu, obsahuje formulář pro zjišťování příjmových majetkových poměrů žadatele),
- Česká advokátní komora určení advokáta kdykoli zruší, pokud během poskytování právních služeb tímto advokátem v příslušné věci pominou důvody, na základě kterých byl advokát Českou advokátní komorou určen. Nedohodne-li se advokát s klientem jinak nebo neučiní-li klient jiné opatření, je advokát povinen po dobu 15 dnů ode dne, kdy došlo ke zrušení jeho určení k poskytování právních služeb, činit veškeré neodkladné úkony tak, aby klient neutrpěl na svých právech nebo oprávněných zájmech újmu. To neplatí, pokud klient advokátovi sdělí, že na splnění této povinnosti netrvá,
- povinnost určeného advokáta poskytnout právní služby bezplatně nebo za sníženou odměnu Česká advokátní komora kdykoli, popřípadě i se zpětnou účinností, zruší nebo změní, jestliže se po dobu poskytování právních služeb určeným advokátem ukáže, že poměry klienta poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly,
- mají-li být právní služby určeným advokátem poskytnuty bezplatně nebo za sníženou odměnu, Česká advokátní komora dbá na to, aby k takovému poskytnutí právních služeb byli advokáti určováni rovnoměrně, a to i s ohledem na složitost věci, ve které mají být právní služby poskytnuty, a na možné náklady, které mohou určenému advokátovi v souvislosti s poskytnutím právních služeb vzniknout.

V případě ustanovení advokáta soudem hradí jeho odměnu podle § 23 stát.

---

který poskytuje právní služby osobě, k níž je v pracovněprávním nebo pracovním vztahu anebo ve služebním poměru, pokud je poskytování právních služeb součástí jeho povinností vyplývajících z tohoto pracovněprávního nebo pracovního vztahu anebo služebního poměru.

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o azylu v ustanovení § 21 odst. 1 stanoví, že účastník řízení má právo požádat o pomoc právníkou nebo fyzickou osobu zabývající se poskytováním právní pomoci uprchlíkům; Ministerstvo vnitra přispěje právníké nebo fyzické osobě, která má s Ministerstvem vnitra uzavřenu písemnou smlouvu o poskytování právní pomoci, na úhradu nákladů spojených s poskytováním bezplatné právní pomoci. Tímto dle § 21 odst. 2 není dotčeno právo účastníka řízení na právní pomoc poskytovanou na základě jiného právního předpisu; úhradu nákladů spojených s poskytnutím této právní pomoci nese účastník řízení.

Zákon č. 629/2004 Sb., o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské Unie, ve znění zákona č. 165/2006 Sb.

Zákon o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské unie v § 1 odst. 1 a 3 stanoví, že přeshraničním sporem v rámci Evropské unie se pro účely tohoto zákona rozumí spor vyplývající z občanskoprávních nebo obchodních vztahů, jehož účastník má místo svého pobytu v jiném členském státě Evropské unie, než ve kterém působí soud, který spor rozhoduje. Pro určení, zda se jedná o přeshraniční spor, je rozhodující stav ke dni, kdy byla podána žádost o zajištění právní pomoci v přeshraničním sporu podle § 2 odst. 1 písm. b) nebo kdy Ministerstvu spravedlnosti byla doručena žádost o zajištění právní pomoci v přeshraničním sporu podle § 9 odst. 1 písm. a).

Zajištěním právní pomoci v přeshraničním sporu zahraniční oprávněné osobě se dle ustanovení § 3 odst. 1 rozumí

- ustanovení zástupce v řízení před procesním soudem v souladu s příslušnými procesními předpisy,
- ustanovení tlumočníka v řízení před procesním soudem v souladu s příslušnými procesními předpisy,
- osvobození od soudních poplatků a od placení zálohy na náklady důkazu v řízení před procesním soudem, které nastává právní mocí rozhodnutí procesního soudu (nezamítne-li procesní soud žádost o zajištění právní pomoci, rozhodne, že právní pomoc v přeshraničním sporu se zahraniční oprávněné osobě poskytne),
- pořízení překladu písemností,
- náhrada nezbytných cestovních nákladů.

Náklady na právní pomoc v uvedených případech nese stát.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění zákona č. 375/2015 Sb.

Dle ustanovení § 10 zákona o mezinárodním právu soukromém mají cizinci a zahraniční právníké osoby za stejných podmínek jako státní občané České republiky a české právníké osoby nárok na osvobození od soudních poplatků a záloh a na ustanovení bezplatného zástupce k ochraně svých zájmů, je-li zaručena vzájemnost. Podmínka zaručení vzájemnosti neplatí pro občany členských států Evropské unie a dalších států tvořících Evropský hospodářský prostor.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění zákona č. 77/2015 Sb.

Zákon o obětech trestných činů v ustanovení § 6 odst. 1 stanoví, že právní pomoc je oběti na její žádost poskytována bezplatně za podmínek a v rozsahu stanoveném v jiném právním předpise.

Ministerstvo spravedlnosti dle § 48 zákona o obětech trestných činů vede registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, do kterého zapisuje subjekty dle odstavce 1 tohoto ustanovení. Mezi tyto subjekty patří také advokáti, které na základě jejich žádosti Ministerstvo spravedlnosti zapíše do registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů pro služby spočívající v právní pomoci, pokud souhlasí s poskytováním právní pomoci obětem vymezeným v § 5 odst. 1 (tj. zvláště zranitelným obětem, které tuto právní pomoc potřebují) alespoň v omezeném rozsahu bezplatně.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Ustanovení § 7 insolvenčního zákona stanoví, že nestanoví-li insolvenční zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, případně ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních.

Vztah občanského soudního řádu k insolvenčnímu zákonu je vztahem zákona obecného k zákonu speciálnímu. Právní úprava občanského soudního řádu se použije, pokud speciální úprava insolvenčního zákona neobsahuje úpravu vlastní. Pokud insolvenční zákon vlastní procesní úpravu neobsahuje, je v řízení přímo použita úprava občanského soudního řádu.

Soud je povinen postupovat cestou co možná nejširšího respektování úpravy občanského soudního řádu, neboť cílem je odchýlit se od procesní úpravy občanského soudního řádu pouze v míře nezbytně nutné tak, aby zůstala zachována co možná nejširší míra jistoty v postavení účastníka řízení dané oporou v textu zákona.

S ohledem na výše uvedené je možné použití § 30 občanského soudního řádu, a to za podmínky naplnění zákonných předpokladů pro využití tohoto ustanovení.

Ačkoliv se použití ustanovení § 30 občanského soudního řádu v insolvenčním řízení teoreticky nevyklučuje, judikatura⁹⁾ uvádí následující.

Insolvenční řízení není řízením, ve kterém by se provádělo složité právní dokazování skutečností, nejedná se o klasické sporné soudní řízení. Cílem insolvenčního řízení je řešení úpadku, popřípadě hrozícího úpadku dlužníka, některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů. Realizaci cíle insolvenčního řízení provádí insolvenční správce, jehož veškerá činnost podléhá dohlédací činnosti insolvenčního soudu. S ohledem na uvedený cíl insolvenčního řízení a úkol insolvenčního správce se jeví jako nadbytečné použití ustanovení § 30 občanského soudního řádu, jelikož ochrana zájmů účastníka je zajištěna s ohledem na povahu insolvenčního řízení.

⁹⁾ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci 2 VSOL 311/2014-P10-18.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci VSOL 229/2015-A-38.

Vyhláška č. 275/2006 Sb., kterou se stanoví způsob zjišťování příjmových a majetkových poměrů žadatele o určení advokáta Českou advokátní komorou k poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu

Vyhláška č. 279/2006, kterou se vydávají vzor žádosti o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské unie a vzor pro předávání žádosti o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské unie

Doporučení Rady Evropy č. (93) 1 o účinném přístupu k právu a spravedlnosti pro velmi chudé

Rezoluce (78) 8 o právní pomoci a poradenství přijaté Výborem ministrů Rady Evropy 2. března 1978

Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnost, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností – kapitola V obsahuje zvláštní pravidla pro poskytování právní pomoci.

Právní úprava právní pomoci je v současnosti obsažena v mnoha právních předpisech. Jde především o klíčové procesní předpisy, jimiž jsou občanský soudní řád, trestní řád a soudní řád správní. Všechny tyto předpisy upravují podmínky, za nichž je možno ustanovit účastníkovi řízení zástupce¹⁰⁾. V platné právní úpravě tak mezi nejrozšířenější způsoby, kterými stát garantuje právo na právní pomoc, patří osvobození účastníka řízení od soudních poplatků a ustanovení právního zástupce soudem. Za splnění zákonem stanovených podmínek soud ustanoví účastníkovi řízení zástupce. Jiné procesní předpisy (správní řád, zákon o Ústavním soudu) neobsahují žádnou úpravu poskytování právní pomoci a v daných řízeních tudíž neexistuje procesní mechanismus, jak by rozhodující orgán mohl nezastoupenému účastníkovi ustanovit advokáta či jiného zástupce. V řízení před Ústavním soudem je v případě fyzických a právnických osob navíc stanoveno obligatorní zastoupení advokátem, Ústavní soud však účastníkům advokáty neustanovuje¹¹⁾ a právní pomoc lze získat pouze prostřednictvím určení advokáta Českou advokátní komorou podle platného ustanovení § 18 zákona o advokacii¹²⁾. Jak v řízení před Ústavním soudem, tak v řízení před orgány

¹⁰⁾ Řízení o ustanovení zástupce může proběhnout zcela samostatně ještě před zahájením řízení ve věci samé (rozsudek NSS sp. zn. 2 As 2/2006-50).

¹¹⁾ Rozhodnutí NSS č. j. 7 As 47/2009 - 16, v němž je mimo jiné konstatováno, že:

„V první řadě Ústavní soud nepřijal tezi, zastávanou částí odborné literatury (viz Ivo Telec, Polemika o nemožnosti ustanovení advokáta Ústavním soudem, Bulletin advokacie č. 1/1995, str. 41), že na základě pravidla o subsidiárním přiměřeném užití občanského soudního řádu v řízeních podle zákona o Ústavním soudu (viz § 63 zákona o Ústavním soudu) by měl takového advokáta ustanovit Ústavní soud za přiměřeného užití ust. § 30 zákona č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Podle Ústavního soudu povaha řízení před ním takový postup neumožňuje, přičemž dostatečně účinným postupem k dosažení sledovaného účelu je určení advokáta stěžovateli Českou advokátní komorou.“

¹²⁾ Usnesení ze dne 17. 3. 1998, sp. zn. III. ÚS 296/97, ve kterém Ústavní soud mimo jiné stanoví, že „povinnost plynoucí státu z ústavně zaručeného práva na právní pomoc (čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod) je dostatečně - i z hlediska obligatorního zastoupení pro řízení před Ústavním soudem - zabezpečena zákonem stanoveným způsobem (zák. č. 85/1996 Sb.), byť by tento způsob přinášel pro žadatele o právní pomoc jisté potíže (podání žádosti, osvědčení zákonem stanovených podmínek apod.). Je totiž věcí státu, a nikoli subjektivních představ žadatele o právní pomoc, za jakých podmínek a jakým způsobem je - i nemovitým žadatelům - poskytnutí právní pomoci zabezpečeno; posuzováno ústavními aspekty nelze současné úpravě poskytování právní pomoci nic vytknout, zejména je-li na místě se vší rozhodností odmítnout i příkré výhrady navrhovatele vůči České advokátní komoře; ta totiž není "jakousi samosprávnou stavovskou organizací všech advokátů", ale v uvažovaných souvislostech je subjektem k poskytování právní pomoci ex lege povoláním, a to i v případech nemajetných žadatelů o právní pomoc.“

veřejné správy je tedy dle platné úpravy jedinou možností obrátit se na Českou advokátní komoru se žádostí o určení advokáta. Stát tak v řízeních, pro která neexistuje speciální úprava, přenáší svou odpovědnost na jiný subjekt, aniž by poskytované služby jakkoliv kompenzoval.

Listina základních práv a svobod zakotvuje právo na právní pomoc v kterémkoli typu řízení před orgánem veřejné moci od počátku řízení. Rozsah řízení, které pokrývá článek 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod je širší než současný systém bezplatné právní pomoci, neboť vedle soudního řízení dopadá též na řízení před jinými státními orgány a orgány veřejné správy. Toto ústavní právo není na podústavní úrovni uspokojivě provedeno¹³⁾. Právo na právní pomoc musí být dostupné ve všech řízeních, které orgány veřejné moci vedou. V současnosti je vyřešena pouze právní pomoc v souvislosti s konkrétním soudním řízením. Platná právní úprava tak není plně v souladu s požadavky výše citovaného článku Listiny základních práv a svobod a česká právní úprava trpí v tomto kontextu faktickým ústavním deficitem.

Současná právní úprava spojuje možnost poskytnutí státem zajištěné právní pomoci pouze s konkrétním soudním řízením. Chybí řešení pro předchozí fáze, v nichž lidé řeší nejrůznější právní problémy, aniž by měli možnost poradit se s právníkem. Přestože požadavky článku 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod přímo nedopadají na předprocesní fázi, je žádoucí, aby i v tomto případě došlo k posílení záruk poskytnutí právní pomoci ze strany státu. Poskytnutí včasné kvalitní právní rady může často zamezit negativům, která by mohla být spojena s neznalostí řešení, které se v dané situaci může nabízet, ale dotyčná osoba například neví, jaké má v konkrétní situaci možnosti.

Absence státem zajištěné právní pomoci v rámci předsoudního stádia se projevuje i v oblasti azylu a migrace. Dlouhodobě je tento nedostatek suplován možností spolufinancování projektů nevládních organizací zaměřených na poskytování právního poradenství žadatelům o udělení mezinárodní ochrany či jiným cizincům z evropských fondů (Azylový a migrační fond, Návrátový fond). S případnou finanční pomocí do této oblasti počítá rovněž ustanovení § 21 odst. 1 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů.

Určité problémy nastávají u osob (cizinců) omezených na svobodě, které jsou umístěny v zařízení pro zajištění cizinců nebo v přijímacím středisku. Zařízení pro zajištění cizinců je upraveno v ustanovení § 130 a následujících zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Obvykle je v tomto typu zařízení vykonáváno zejména zajištění za účelem správního vyhoštění, zajištění za účelem předání nebo průvozu, ale i zajištění podle § 46a zákona o azylu v určitých stanovených případech. Přijímací středisko je potom upraveno v ustanovení § 79 odst. 2 zákona o azylu a relevantní jsou v této souvislosti i ustanovení § 46, § 46a a § 73. Společným jmenovatelem pro oba typy

---

¹³⁾ Nález Ústavního soudu ze dne 29. listopadu 2016, sp. zn. I. ÚS 630/16, v němž Ústavní soud konstatuje, že „Ústavní soud opakovaně upozorňuje na skutečnost, že právo na právní pomoc není na podústavní úrovni dosud uspokojivě provedeno (nález sp. zn. I. ÚS 1024/15 ze dne 1. 8. 2016, bod 29; nález sp. zn. I. ÚS 848/16 ze dne 13. 9. 2016, bod 21). Tato skutečnost, se ještě palčivěji projevuje v oblasti správního práva, neboť správní řád právo na právní pomoc neobsahuje a neprovádí vůbec. Tyto nedostatky na úrovni podústavního práva však nemohou způsobit negaci ústavně zaručeného právo na právní pomoc. Jak Ústavní soud již v minulosti uvedl, námitka nedostatku výslovné právní úpravy, jako důvod pro odmítnutí práva na právní pomoc, odpovídá čistě pozitivistickému nazírání na právo, které nekoresponduje s požadavkem právního státu [nález sp. zn. II. ÚS 98/95 ze dne 5. 6. 1996 (N 42/5 SbNU 359)]. Z požadavku, aby ústavně zaručené právo na právní pomoc bylo naopak v praxi účinné, je nutno za této situace dovodit povinnost všech orgánů veřejné moci vykládat instituty podústavního práva při zohlednění základního práva na právní pomoc a způsobem, který toto právo respektuje a podporuje, a nikoliv tak, že jej v důsledku popírá (srovnej nález sp. zn. I. ÚS 848/16 ze dne 13. 9. 2016, kde Ústavní soud rovněž akcentuje nutnost ústavně konformního výkladu ve prospěch v praxi účinného práva na právní pomoc).“.

zařízení je skutečnost, že za zákonem stanovených podmínek a po dobu stanovenou ve správním rozhodnutí nejsou osoby zde umístěné oprávněny tato zařízení opouštět. Vzhledem k omezené osobní svobodě vyvstává v těchto zařízeních potřeba zajištění dostupné právní pomoci, neboť není možné od cizinců zde umístěných požadovat, aby čekali na kontakt s právním zástupcem, byť i bezplatně ustanoveným, až po opuštění tohoto zařízení. V těchto situacích je zejména žádoucí rychlá pomoc právního zástupce, aby bylo možné právní pomoc hodnotit jako účinnou a cizinec měl k bezplatnému právnímu poradenství reálný přístup. Je třeba zajistit, aby osoby omezené na osobní svobodě měly přístup k poradenství, tj. aby za nimi někdo do zařízení dojížděl, protože i když budou informovány o možném postupu podle § 35 odst. 8 soudního řádu správního, ustanovený zástupce bude mít velmi krátkou dobu na účinné právní poradenství, zejména na sepsání žaloby.

V současné době v uzavřených střediscích působí především nevládní organizace. Velkým problémem u nevládních organizací je zajištění jejich financování. Ministerstvo vnitra vyhlásilo několik výzev (více informací lze nalézt na <http://www.mvcr.cz/fondy-eu-v-oblasti-vnitřních-vecí-amif-a-isf-.aspx>) za účelem získání finanční podpory na projekty v rámci Národního programu Azylového, migračního a integračního fondu. Výběrové řízení na projekty, které by byly zafinancovány z unijních fondů, se však podařilo dokončit teprve na podzim roku 2016. Konkrétně se jedná o dva projekty, které právě probíhají v souvislosti s poskytováním bezplatné právní pomoci. Projekt *Komplexní poradenství pro žadatele o mezinárodní ochranu*, jehož realizace probíhá od 1. 12. 2016 do 31. 8. 2019, a projekt *SIRIUS* (právní pomoc v návratovém procesu pro příslušníky 3. zemí), jehož realizace probíhá od 1. 10. 2016 do 30. 9. 2017. V obou projektech je zastřešující organizací Organizace pro pomoc uprchlíků, o. s. (OPU).

Z informací poskytnutých Správou uprchlických zařízení vyplývá, že v některých uzavřených zařízeních dochází k výpadkům poradenství i na několik dní a služba tak nemusí být vždy poskytnuta v nejbližších dnech zajištění klienta a mohlo by tak dojít k promeškání zákonem stanovených lhůt. Často se také stává, že je na poradenství přihlášeno mnoho zájemců a v takovém případě nemusí být služba poskytnuta všem.

Při zajišťování právního poradenství sledované skupině cizinců je nutné mít na paměti i nové návrhy na změnu dosavadního unijního *acquis* v oblasti azylu. Tyto návrhy požadují zajištění přístupu k bezplatnému právního poradenství i v prvním stupni řízení.

V rámci své činnosti již dnes nevládní organizace spolupracují s advokáty.

V rámci platné právní úpravy poskytování právní pomoci plní významnou roli Česká advokátní komora. Česká advokátní komora zajišťuje právní pomoc osobám, které se nemohou z různých příčin a důvodů domoci právní pomoci advokátem ve dvou formách, jednak v rámci právní úpravy obsažené v ustanovení § 18 zákona o advokacii, jednak v rámci výkonu veřejně prospěšné činnosti organizováním bezplatných právních porad v jednotlivých regionech.

Určování advokátů Českou advokátní komorou podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o advokacii je v určitých typech řízení jedinou možností, jak může žadatel bezplatnou právní pomoc získat. Jak již bylo zmíněno výše, v řízení před orgány veřejné správy a v řízení před Ústavním soudem mohou osoby bez finančních prostředků získat kvalifikovanou právní pomoc pouze tak, že se obrátí na Českou advokátní komoru se žádostí o určení advokáta. V případě, že to příjmové a majetkové poměry odůvodňují, mohou být právní služby

poskytnuty bezplatně nebo za sníženou odměnu. V takových případech finanční zatížení související s poskytováním právní pomoci nese stavovská organizace, případně jednotliví advokáti.

Podle vyjádření České advokátní komory je ustanovení § 18 zákona o advokacii využíváno zejména pro sepis ústavních stížností a řízení před Ústavním soudem (přibližně 50 %), dále pak pro civilní agendu (většinou v předsoudním nebo raném soudním stadiu, přibližně 30 %), a rovněž také pro problematiku řízení před správními orgány. Dotčené ustanovení však v praxi dopadá i na jiné oblasti než výše uvedené (např. právní pomoc se dostane i osobám, kterým byla soudem zamítnuta žádost o právní pomoc nebo o právní pomoc bezplatnou; určování advokátů má však ještě druhý smysl, a to tam, kde si žadatel není schopen zajistit advokáta smluvně, bez ohledu na úhradu této pomoci).

Česká advokátní komora poskytla níže uvedená data týkající se určování advokátů podle stávajícího znění § 18 odst. 2 zákona o advokacii:

	2012	2013	2014
celkem počet podaných žádostí podle § 18 odst. 2 zákona o advokacii	1664	1443	1464
celkem určeno advokátů k poskytnutí právní služby	705	591	666
celkem určeno advokátů k řízení před Ústavním soudem	612	470	513

Druhou formou, jak Česká advokátní komora zajišťuje právní pomoc, je organizování bezplatných právních porad. Účelem těchto porad je poskytnutí základních informací ohledně jednotlivých případů tak, aby daná osoba získala přehled o svých právech, povinnostech a možnostech dalšího postupu. Jedná se o činnost, která není stanovena žádným zákonem; jde o veřejně prospěšnou činnost namířenou zejména ve prospěch osob, které se s ohledem na své poměry potřebují zorientovat v právní situaci, ve které se ocitly. Jednotliví advokáti poskytují bezplatné právní porady na své vlastní náklady a bez nároku na odměnu. Na poskytnutí těchto právních porad však není právní nárok. Žadatelé jsou vždy zapisováni na nejbližší možný termín. Délka jedné právní porady zpravidla nepřesahuje dobu 15 minut. Česká advokátní komora uvedla, že těchto krátkých porad je odhadem 3 500 ročně, přičemž čekací doba přesahuje ve většině případů dva měsíce. Taková právní pomoc pak není zcela efektivní a selhává v případech, kdy je vyžadována rychlá reakce, jak ve smyslu hmotněprávním, tak i ve smyslu procesním. Celý systém stojí mimo jakoukoliv právní úpravu, není nárokovatelný a je hrazen pouze z prostředků České advokátní komory jako profesní komory, jejímž jediným zdrojem prostředků jsou sami advokáti.

Přestože platná právní úprava pokrývá širokou oblast, v rámci které se poskytování státem zajištěné právní pomoci umožňuje a v praxi také realizuje, lze identifikovat určité oblasti,

ve kterých není poskytování státem zajištěné právní pomoci zabezpečeno, ačkoliv se jedná o oblasti, ve kterých je velmi žádoucí zavedení poskytování státem zajištěné právní pomoci. Okruh oblastí je dán zejména mezinárodními závazky a vnitrostátními právními předpisy. Z hodnocení současné právní úpravy a posouzení aplikace právní úpravy státem zajištěné právní pomoci vyplynulo, že v rámci dotčených oblastí je státem zajištěná právní pomoc potřebným subjektům poskytována.

Navrhovaná právní úprava se tedy zaměřuje výlučně na ty oblasti, ve kterých skutečně absentuje státem garantovaná právní pomoc.

V souladu s výše uvedeným je nedostatek současné právní úpravy poskytování právní pomoci shledáván v absenci právní úpravy státem zajištěné právní pomoci **v řízení před orgány veřejné správy**, čímž dochází k neúplnému naplňování čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, tj. *„Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.“*

Dále lze nedostatek současné právní úpravy poskytování právní pomoci spatřovat v chybějící úpravě státem zajištěné právní pomoci **mimo řízení před orgány veřejné moci**.

V neposlední řadě se jeví **nevhodné zajištění právní pomoci v řízení před Ústavním soudem**, kdy stát přenáší svou povinnost garantovat právní pomoc v tomto řízení a finanční zatížení související s poskytováním právní pomoci bezplatně či za sníženou odměnu na Českou advokátní komoru, potažmo na jednotlivé advokáty.

Současná právní úprava nemá negativní dopady ve vztahu k zákazu diskriminace ani ve vztahu k rovnosti mužů a žen.

2. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Cílem navrhované právní úpravy je doplnit a rozšířit státem zajištěnou právní pomoc do oblastí, ve kterých není v současnosti poskytována, čímž by byl vytvořen komplexnější systém státem zajištěné právní pomoci ve všech oblastech, ve kterých je potřebné právní pomoc poskytovat.

Navrhovaná úprava je principiálně chápána jako subsidiární ke smluvním systémům nebo k zajištění právní pomoci prostřednictvím soudního rozhodnutí a tyto nemíjí nahrazovat.

K omezení rozsahu poskytované právní pomoci navrhovanou právní úpravou nedojde, nýbrž se rozšíří okruh oblastí, ve kterých se bude státem zajištěná právní pomoci realizovat. Navrhovaná právní úprava nevylučuje poskytování právní pomoci podle jiných právních předpisů. Záleží na rozhodnutí oprávněného subjektu, zda v oblastech upravovaných navrhovanou právní úpravou využije navrhovaný systém, nebo využije jiný institut k zajištění právní pomoci.

Navrhovaná právní úprava je plně v souladu se zásadou zákazu diskriminace a právem na rovné zacházení. Pro přiznání nároku se uplatňují naprosto stejné podmínky, bez ohledu na pohlaví či příslušnost žadatele k etnické, majetkové či jiné sociální skupině. Návrh naopak směřuje k posílení ochrany práv osob, které v důsledku své materiální potřeby nemohou využívat právní služby k tomu, aby mohly řádně uplatnit a ochránit svá práva.

Návrh nemá vliv na rovnost mužů a žen, když mezi nimi žádným způsobem nerozlišuje.

3. Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy

Ministerstvu spravedlnosti bylo na základě Plánu legislativních prací vlády na rok 2015 schváleném usnesením vlády ČR ze dne 15. prosince 2014 č. 1056 ve spojení s Plánem legislativních prací vlády na rok 2016 schváleném usnesením vlády ČR ze dne 14. prosince 2015 č. 1031 uloženo předložit věcný záměr zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s rozšířením státem zajištěné právní pomoci (dále jen „věcný záměr“). Věcný záměr byl dne 10. března 2016 rozeslán do meziresortního připomínkového řízení. Dne 10. června 2016 byl věcný záměr předložen vládě k projednání. Věcný záměr byl vládou projednán na schůzi konané dne 5. října 2016. Vláda k věcnému záměru přijala usnesení ze dne 5. října 2016 č. 873, kterým schválila věcný záměr s tím, že současně uložila ministru spravedlnosti do připravovaného návrhu zákona doplnit do okruhu poskytovatelů právní pomoci neziskové organizace.

Účelem navrhované právní úpravy, která byla schválena věcným záměrem, je doplnit a rozšířit státem zajištěnou právní pomoc do oblastí, ve kterých není v současnosti poskytována. Navrhovaná právní úprava nevylučuje poskytování právní pomoci podle jiných právních předpisů a žádným způsobem se nedotkne oprávnění poskytovat právní pomoc podle dosavadních právních předpisů.

V této souvislosti je třeba zdůraznit, že nestátní neziskové subjekty nemohou poskytovat právní služby jako takové (to je vyhrazeno pouze advokátům, popř. v určitém limitovaném obsahu dalším profesionálům jako notářům, soudním exekutorům či daňovým poradcům), a proto by po účinnosti navrhované právní úpravy nemělo dojít k výraznějším dopadům na nestátní subjekty v souvislosti s poskytováním dotací na činnost těchto subjektů.

Nestátním neziskovým organizacím nejsou poskytovány finanční prostředky ze státního rozpočtu na poskytování právních služeb, ale pokud dostávají dotace na svoji činnost, jedná se primárně o jiný charakter činnosti.

Navrhovaný systém ve věcném záměru je obecný, vyplňuje mezeru, ale nevylučuje, aby fungovaly partikulární systémy. Jedná se o subsidiární systém (nevylučuje využití jiných systémů). Stávající mechanismus určování advokátů Českou advokátní komorou představuje funkční a institucionálně zabezpečený systém; jedná se o řešení administrativně a finančně nejméně nákladné. Česká advokátní komora disponuje kontrolními mechanismy výkonu advokacie při poskytování bezplatné právní pomoci (na které jsou kladeny stejné nároky, jako na poskytování placené právní pomoci). Systém výkonu kontrolního mechanismu prováděného Českou advokátní komorou je nenahraditelný a nenapodobitelný. Mimoto advokáti mají odborné znalosti a praktické zkušenosti s aplikací práva, čímž by mělo být garantováno, že se potřebným osobám dostane kvalifikovaná právní služba. Advokáti jsou povinni při výkonu advokacie dodržovat řadu zákonem uložených povinností, řídit se pravidly

stanovenými stavovskými a dalšími předpisy České advokátní komory, jsou kárně odpovědní, odpovídají za škodu, kterou klientovi způsobí a jsou ze zákona pojištěni pro případ vzniku škody.

Platná právní úprava pokrývá širokou oblast, v rámci které se poskytování státem zajištěné právní pomoci umožňuje a v praxi také realizuje, nepokrývá však všechny oblasti, v nichž je zavedení státem zajištěné právní pomoci žádoucí a potřebné. Navrhovaná právní úprava se tedy vypořádá se zjištěnými nedostatky současné právní úpravy státem zajištěné právní pomoci.

Nepřijetí navrhované právní úpravy by znamenalo ponechání současné právní úpravy poskytování právní pomoci beze změny a zjištěné nedostatky současné právní úpravy (tj. chybějící úprava poskytování právní pomoci mimo řízení před orgány veřejné moci, chybějící úprava poskytování právní pomoci v řízení před orgány veřejné správy a nevhodné zajištění právní pomoci v řízení před Ústavním soudem) by zůstaly neupraveny.

Právní pomoc musí být dostupná ve všech druzích řízení, které orgány veřejné moci vedou. Tento požadavek vyplývá především z čl. 37 Listiny základních práv a svobod a dopadá nejen na řízení vedená před soudy, ale rovněž na řízení před správními orgány. Absence právní pomoci ve správním řízení je tedy v rozporu s výše citovaným článkem Listiny základních práv a svobod, a proto by měla být zakotvena možnost státem zajištěné právní pomoci ve správním řízení, čímž by došlo k naplnění ústavně zaručeného práva.

Právní pomoc je navíc poskytována až v souvislosti s konkrétním soudním řízením; není jakkoliv řešena předchozí fáze, v níž lidé řeší nejrůznější právní problémy, aniž by měli možnost poradit se s právníkem.

Pro řízení před Ústavním soudem je v případě fyzických a právnických osob stanoveno obligatorní zastoupení advokátem, Ústavní soud však účastníkům advokáty neustanovuje a právní pomoc lze získat pouze prostřednictvím určení advokáta Českou advokátní komorou podle ustanovení § 18 zákona o advokacii s tím, že náklady na právní pomoc nese stavovská organizace, případně jednotliví advokáti. Stát tak v tomto případě přenesl svou odpovědnost na jiný subjekt bez náhrady.

4. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem ČR

Návrh nové právní úpravy je plně slučitelný s ústavním pořádkem České republiky. Konkrétním právním předpisem ústavní právní síly je Listina základních práv a svobod. Dotčeným ustanovením je čl. 37 odst. 2, který stanoví: „Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.“ V navrhovaném řešení je smysl, obsah a účel daného ustanovení plně promítnut, přičemž v žádném případě nedochází k zásahu do takto vymezeného ústavně garantovaného základního práva. Navrhovanou právní úpravou dochází k naplnění čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Mezi další ustanovení Listiny základních práv a svobod, které mají vztah k navrhované právní úpravě, patří čl. 37 odst. 3, který stanoví: „Všichni účastníci jsou si v řízení rovni.“ Princip rovnosti účastníků je jednou z důležitých součástí práva na spravedlivý proces. V tomto kontextu je důležité zmínit nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 9. 1998, sp. zn. IV. ÚS 13/98,

ve kterém Ústavní soud konstatuje, že „Zásada rovnosti stran je stěžejní zásadou spravedlivého procesu. Je zakotvena v čl. 37 odst. 3 Listiny a v čl. 96 odst. 1 Ústavy ČR a promítá se také do řady ustanovení procesních předpisů. Občanský soudní řád výslovně rovnost účastníků řízení stanoví v ustanovení § 18, z něhož pro soudy plyne povinnost zajistit účastníkům stejné, tj. rovnocenné možnosti k uplatňování jejich práv. Je proto třeba také při interpretaci ustanovení § 138 odst. 1 o.s.ř., z jehož dikce plyne, že jeho použití se může dovolávat každý účastník, vycházet z pohledu uvedené ústavní zásady rovnosti. Právnícké osoby, mezi něž patří i jednotky územní samosprávy, mají způsobilost být účastníkem řízení a soud s nimi tedy musí zacházet stejným způsobem jako s účastníkem řízení, který je fyzickou osobou. Skutečnost, že zjišťování poměrů právnícké osoby při rozhodování o osvobození od soudních poplatků by mělo být obtížné či nákladné, sama o sobě nemůže být důvodem k tomu, aby u takového účastníka řízení byla předem a bez dalšího vyloučena možnost použití ustanovení § 138 odst. 1 o.s.ř., jehož aplikace může ve svých důsledcích ovlivnit i tak významné právo jako je právo na přístup k soudu. Je pak věcí judikatury obecných soudů, aby vymezila kritéria poměrů, z nichž bude při aplikaci tohoto ustanovení u právníckých osob vycházet.

Podstatným se v této oblasti jeví také usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 3. 1998, sp. zn. III. ÚS 296/97, ve kterém Ústavní soud mimo jiné stanoví, že „povinnost plynoucí státu z ústavně zaručeného práva na právní pomoc (čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod) je dostatečně - i z hlediska obligatorního zastoupení pro řízení před Ústavním soudem - zabezpečena zákonem stanoveným způsobem (zák. č. 85/1996 Sb.), byť by tento způsob přinášel pro žadatele o právní pomoc jisté potíže (podání žádosti, osvědčení zákonem stanovených podmínek apod.). Je totiž věcí státu, a nikoli subjektivních představ žadatele o právní pomoc, za jakých podmínek a jakým způsobem je - i nemovitým žadatelům - poskytnutí právní pomoci zabezpečeno; posuzováno ústavními aspekty nelze současné úpravě poskytování právní pomoci nic vytknout, zejména je-li na místě se vši rozhodností odmítnout i příkré výhrady navrhovatele vůči České advokátní komoře; ta totiž není "jakousi samosprávnou stavovskou organizací všech advokátů", ale v uvažovaných souvislostech je subjektem k poskytování právní pomoci ex lege povolaným, a to i v případech nemajetných žadatelů o právní pomoc.“. Návrh je s výše citovaným usnesením v souladu.

5. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů EU nebo obecnými právními zásadami práva EU, popřípadě i s legislativními záměry a s návrhy předpisů EU

Závazky vyplývající pro Českou republiku z jejího členství v Evropské unii nijak nekolidují s poskytováním právní pomoci.

Na úrovni Evropské unie je právo na právní pomoc zakotveno především v čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie, který zaručuje bezplatnou právní pomoc všem, kdo nemají dostatek prostředků, za předpokladu, že je to nutné pro zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti. Ve vztahu k Listině základních práv Evropské unie je potřeba upozornit na limity její aplikace, kdy podle čl. 51 jsou její ustanovení určena orgánům, institucím a jiným subjektům EU, a dále členským státům, výhradně pokud uplatňují právo EU.

Vzhledem k tomu, že dotčená právní úprava reflektuje i právní pomoc poskytovanou občanům členských států EU, je navrhované řešení v souladu se směrnicí Rady (ES) č. 2003/8/ES ze dne 27. ledna 2003, o zlepšení přístupu ke spravedlnosti

v přeshraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech, která byla implementována do českého práva v podobě zákona č. 629/2004 Sb., o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské unie.

Problematiky poskytování právní pomoci se dále dotýkají směrnice v oblasti mezinárodní ochrany. Relevantní je zejména úprava ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (dále jen „procedurální směrnice“) a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (dále jen „přijímací směrnice“). Konkrétně se právní pomoci dotýkají články 9 odst. 4 a 6 a čl. 26 odst. 2 přijímací směrnice a čl. 20 a 21 procedurální směrnice.

Ustanovení čl. 9 odst. 4 přijímací směrnice je v národním právu transponováno skrze ustanovení zákona o azylu (§ 46a odst. 6, § 73 odst. 5); rozhodnutí o zajištění má všechny náležitosti správního rozhodnutí podle § 68 správního řádu.

Transpozice ustanovení čl. 9 odst. 6 přijímací směrnice je zajištěna skrze ustanovení § 35 odst. 8 soudního řádu správního ve spojení s § 46a odst. 6 zákona o azylu. Ustanovení § 35 odst. 8 soudního řádu správního je vykládáno v tom směru, že o ustanovení zástupce lze soud požádat nejen v rámci již zahájeného soudního řízení, ale rovněž i před podáním samotného návrhu na zahájení řízení¹⁴⁾. Pokud jsou splněny další podmínky, tak soud zástupce účastníkovi řízení ustanoví k sepsání návrhu na zahájení řízení. Předmětné ustanovení soudního řádu správního tedy dopadá na „vypracování požadovaných procesních dokumentů“ podle přijímací a procedurální směrnice.

Transpozice ustanovení čl. 26 odst. 1 a odst. 2 přijímací směrnice je primárně zajištěna skrze § 35 odst. 8 soudního řádu správního. Zákon o azylu zná pouze rozhodnutí o snížení finančního příspěvku (§ 42 odst. 6). V tomto případě nastoupí klasické opravné prostředky podle správního řádu (rozklad) a následná správní žaloba. Tzn. užití ustanovení § 35 odst. 8 soudního řádu správního.

Rovněž v případě ustanovení čl. 20 procedurální směrnice je aplikovatelné ustanovení § 35 odst. 8 soudního řádu správního. Ustanovení čl. 21 procedurální směrnice stanoví, za jakých podmínek má být právní pomoc poskytována. V ustanovení § 10 zákona o azylu je transponováno ustanovení čl. 21 odst. 1 procedurální směrnice.

Poskytování právní pomoci se dále dotýká nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (Dublin III), konkrétně články 26 a 27. Poskytování právní pomoci cizincům, kteří jsou zajištěni za účelem transferu podle dublinského nařízení, je upraveno stejně jako u cizinců – žadatelů o udělení mezinárodní ochrany. Rozhodnutí o transferu je rozhodnutím podle zákona o azylu. Dublinské nařízení rovněž odkazuje na přijímací směrnici, pokud jde o podmínky poskytování právní pomoci. Pro řízení o žalobě nastupuje právo požádat o právní pomoc podle § 35 odst. 8 soudního řádu správního.

---

¹⁴⁾ Rozsudek NSS č. j. 2 As 2/2006-50.

Z pohledu unijního práva na cizince – tj. ti, kteří nepodali žádost o azyl, dopadá úprava směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navrácení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí, tzv. **návratová směrnice**. Ta již je do českého právního řádu transponována od 1. 1. 2011. Přístup k právní pomoci je řešen tak, že:

- zajištěný cizinec má právo se kdykoli obrátit na právního zástupce, kterému musí být umožněn vstup do zařízení za účelem právního poradenství – jedná se však o aktivitu, která je zajišťována cizincem na vlastní náklady cizince.
- přístup k bezplatné právní pomoci proti rozhodnutí o návratu (rozuměj o správním vyhoštění) je řešen možností postupu podle azylové procedurální směrnice 2005/85/ES, **kteřá však povinně ukládá přístup zajistit až pro řízení před soudním orgánem**. Dopadá zde tedy obecná úprava soudního řádu správního. Revidovaná procedurální směrnice (2013/32/EU) na tom nic nezměnila.

Navrhované řešení doplňuje stávající právní úpravu poskytování právní pomoci a je plně v souladu s ustanoveními procedurální a přijímací směrnice týkající se bezplatné právní pomoci.

Navrhovaná právní úprava je tedy plně slučitelná s právními předpisy Evropské unie, jichž se dotýká. Navrhovanou právní úpravou nejsou do právního řádu ČR implementovány předpisy Evropské unie.

6. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Předkládaný návrh oproti stávající právní úpravě *pro futuro* rozšiřuje okruh řízení, v jejichž rámci se lze domáhat státem zajištěné právní pomoci. Jelikož nepřináší nová omezení tohoto práva, není způsobit již dosažený standard jeho ochrany. Z toho lze *a priori* vyvodit, že předmětný návrh nevytváří z hlediska Úmluvy nové třetí plochy, nýbrž naopak vyplňuje prázdná místa v právním řádu, kde se absence právní úpravy může prizmatem Úmluvy jevit jako problematická.

Navrhované řešení je v souladu s Úmluvou, zejména s článkem 6. Pokud jde o požadavky vyplývající z judikatury Evropského soudu pro lidská práva, je předně třeba zdůraznit, že na rozdíl od osob, které čelí „trestnímu obvinění“, článek 6 Úmluvy nezaručuje právo na bezplatnou právní pomoc nebo právní zastoupení účastníkům řízení, v nichž se rozhoduje o jejich „občanských právech nebo závazcích“. I když obecné právo na bezplatnou právní pomoc není v textu Úmluvy výslovně zakotveno, Evropský soud pro lidská práva již v rané judikatuře dovedl, že toto právo má své místo i pod civilní větví článku 6 odst. 1 Úmluvy, neboť může úzce souviset s právem na přístup k soudu. Ve věci *Airey proti Irsku* (č. 6289/73, rozsudek ze dne 9. října 1979) Evropský soud pro lidská práva naznal, že právo na přístup k soudu vyžaduje, aby mohla osoba v řízení řádně a dostatečně hájit svou věc. Dle rozhodnutí ve věci *Airey proti Irsku* Evropský soud pro lidská práva konstatuje, že právo na spravedlivý proces obsahuje i právo na bezplatnou právní pomoc (dle soudu v určitých občanskoprávních kauzách), a to v případech, kdy se tato pomoc prokáže jako nezbytná k efektivnímu výkonu práva na spravedlivý proces. V této souvislosti soud zohledňuje zejména význam věci projednávané soudem pro žadatele, složitost případu, podmínku povinného právního

zastoupení u soudu a schopnost žadatele o právní pomoc efektivně vykonávat své právo na přístup ke spravedlnosti. Tyto podmínky jsou navrhovanou právní úpravou zcela respektovány.

Mezi další požadavky kladené na systém státem zajišťované právní pomoci lze řadit povinnost žadatele prokázat majetkové a sociální poměry (rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Croissant proti Německu*) či možnost vyloučit z tohoto systému spory, které jsou neodůvodněné či vedené svévolně (rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Steward-Braddy proti Spojenému království*). I tyto požadavky jsou navrhovaným řešením plně respektovány.

Evropský soud pro lidská práva se v jiné věci zabýval také pojmem bezplatnosti právní pomoci, kdy stanovil, že podmínka bezplatnosti právní pomoci není neslučitelná s pouze dočasnou výjimkou z placení nákladů, působí tak dlouho, dokud obviněný nemá dostatečné prostředky (rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Ognyan Asenov proti Bulharsku*). Tento princip je v navrhované právní úpravě zcela respektován.

Vzhledem k rovnému postavení cizinců v přístupu k právní pomoci na náklady státu je navrhované řešení v souladu s Úmluvou o civilním řízení (publikována pod číslem 72/1966 Sb.), Evropskou úmluvou o předávání žádostí o právní pomoc (sdělení Ministerstva zahraničních věcí ve Sbírce mezinárodních smluv pod číslem 110/2000) a Úmluvou o právním postavení uprchlíků (sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb.).

Navrhované řešení je v souladu s Rezolucí (78) 8 o právní pomoci a poradenství přijaté Výborem ministrů Rady Evropy 2. března 1978.

7. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

V případě přijetí bude mít navrhovaná právní úprava přímý dopad na státní rozpočet České republiky, na jiné veřejné rozpočty nikoliv.

Navrhovaná právní úprava bude mít dopady na státní rozpočet v těchto oblastech:

- Státem zajištěná právní pomoc mimo řízení před orgány veřejné moci ve formě právních porad

Advokát, který poskytl právní poradu v systému státem zajištěné právní pomoci, bude mít nárok na odměnu. Odměnu advokáta bude hradit stát v rámci rozpočtové kapitoly Ministerstva spravedlnosti. Odměna advokáta bude stanovena jednotně bez ohledu na věcné vymezení předmětu právní rady a bude určena v paušální výši za každou započatou půlhodinu poskytnuté právní rady.

Pro účely státem zajištěné právní pomoci ve formě udělování právních porad se navrhuje, aby byla stanovena paušální sazba mimosmluvní odměny za každých započatých 30 minut právní rady ve výši 150 Kč.

Při odhadu počtu předpokládaných porad uskutečněných za jeden rok bylo vycházeno z praktických zkušeností České advokátní komory, přičemž bylo rovněž přihlédnuto k počtu pořádaných tzv. 15 minutových porad. Česká advokátní komora se vyjádřila v tom směru, že lze očekávat, že by se ročně mohlo konat cca 10 000 právních porad. S ohledem na stanovení výše odměny za jednu právní poradou se bude jednat o odměnu advokátovi ve výši 150–600 Kč v závislosti na délce poskytnuté právní porady (podle rozsahu v délce 30 min. až 120 min.). Ministerstvu spravedlnosti by tak v případě 10 000 porad za rok mohly vzniknout maximální výdaje ve výši 6 mil. Kč za období 1 roku.

– Právní porady cizincům mimo řízení před orgány veřejné moci – „uzavřená“ zařízení

Advokát, který poskytne právní porady v konkrétním zařízení, bude mít nárok na odměnu a náhradu cestovních výdajů spojených s dopravou do konkrétního zařízení včetně náhrady za promeškaný čas strávený cestou do zařízení a zpět. Odměnu advokáta a jeho cestovní výdaje včetně náhrady za promeškaný čas bude hradit stát v rámci rozpočtové kapitoly Ministerstva spravedlnosti.

Navrhuje se, aby advokátovi náležela za každou započatou hodinu právní porady odměna ve výši 300 Kč (jedná se o stejnou částku jako v případě právních porad mimo řízení před orgány veřejné moci).

Předpokládá se, že by se obvykle jednalo o 8 hodin právních porad během jednoho dne jedenkrát za týden, tj. 2 400 Kč týdně. Částka ve výši 2 400 Kč za 1 den x 5 „uzavřených“ zařízení činí 12 000 Kč za jeden týden (v případě předpokládané frekvence návštěvnosti jedenkrát týdně). Budeme-li vycházet, že rok má 52 týdnů, tj. 52 x 12 000 Kč, jedná se o roční náklady na odměny advokátů ve výši 624 000 Kč.

Maximálně by jel advokát do 100 km vzdáleného střediska, tj. tam a zpět by najel 200 km, což je na cestovním (za předpokladu užití auta s průměrnou spotřebou) částka ve výši 1187 Kč, což je náhrada za PHM a amortizaci podle obecně závazných právních předpisů. Náhrada za promeškaný čas je odhadem 6 x 30 minut (maximálně 3 hodiny na cestě do zařízení a zpět; § 14 odst. 3 advokátního tarifu), tj. 600 Kč. Navrhuje se stanovit maximální limit na náhradu cestovních výdajů spojených s dopravou do konkrétního zařízení včetně náhrady za promeškaný čas strávený cestou do zařízení a zpět ve výši 1 500 Kč za jednu cestu tam a zpět. Částka ve výši 1 500 Kč za 1 den x 5 detenčních zařízení činí 7 500 Kč za jeden týden (v případě předpokládané frekvence návštěvnosti jedenkrát týdně). Budeme-li vycházet, že rok má 52 týdnů, tj. 52 x 7 500 Kč, jedná se o roční náklady na náhradu cestovních výdajů spojených s dopravou do konkrétního zařízení včetně náhrady za promeškaný čas strávený cestou do zařízení a zpět v maximální výši 390 000 Kč.

Ministerstvu spravedlnosti by tak mohly vzniknout výdaje ve výši 1 014 000 Kč za období 1 roku.

– Státem zajištěná právní pomoc ve správním řízení

Advokát určený Českou advokátní komorou k poskytnutí právních služeb ve správním řízení bude mít nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů. Odměnu advokáta včetně hotových výdajů bude hradit stát v rámci rozpočtové kapitoly Ministerstva spravedlnosti.

Podle § 10 odst. 1 advokátního tarifu se při zastupování ve správním řízení, včetně řízení o přestupcích nebo o jiných správních deliktech považuje za tarifní hodnotu částka 5 000 Kč a podle § 7 činí sazba mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby 1 000 Kč. Pro účely výpočtu nákladů bylo počítáno maximálně se 4 úkony právní služby v rámci jednoho určení advokáta pro poskytnutí právní služby v jednom řízení před orgánem veřejné správy. Předpokládaný počet úkonů byl konzultován s Českou advokátní komorou. Uvažujeme-li o čtyřech úkonech právní služby v rámci jednoho řízení před orgánem veřejné správy, jedná se o odměnu ve výši 4 000 Kč.

Pro stanovení výše odměny se navrhuje použít advokátní tarif ve snížené výši o 20 %. Při snížení bylo vycházeno z úpravy obsažené v § 12a odst. 1 advokátního tarifu, kdy se sazby mimosmluvní odměny za úkony právní služby ustanoveného zástupce soudem v občanském soudním řízení snižují o 20 %.

Advokát má vedle nároku na odměnu advokáta také nárok na náhradu hotových výdajů. Advokátní tarif (§ 13) přiznává advokátovi paušální částku jako náhradu výdajů ve výši 300 Kč na jeden úkon právní služby. Uvažujeme-li o čtyřech úkonech právní služby, jedná se o částku 1 200 Kč. Tato částka bude rovněž snížena o 20 %.

V souladu s výše uvedeným se odhaduje, že by advokátovi určenému Českou advokátní komorou pro zastupování ve správním řízení připadla odměna ve výši 3 200 Kč a náhrada hotových výdajů ve výši 960 Kč. Celkem by se jednalo o částku 4 160 Kč.

Co se týče okruhu osob, kterým je Českou advokátní komorou podle stávající úpravy obsažené v ustanovení § 18 zákona o advokacii určen advokát k poskytnutí bezplatných právních služeb, jedná se o osoby zcela nemajetné, bez pravidelných příjmů nebo s příjmem na hranici životního minima, přičemž jsou zohledňována další kritéria, například objektivní omezení možnosti žadatele dosahovat vyšších příjmů (např. osoby se zdravotním postižením, osoby ve starobním důchodu).

Navrhovaná právní úprava cílí výlučně na skupinu osob, které si právní služby pro zastupování ve správním řízení nemohou dovolit a pohybují se na hranici chudoby. Při odhadu počtu správních řízení předkladatel vycházel z počtu osob, které se pohybují pod hranicí 1,5 násobku životního minima.

Jeden ze základních údajů, který byl použit při odhadu počtu správních řízení, je počet osob v České republice pod hranicí 1,5 násobku životního minima. Z celkového počtu těchto osob byly vyloučeny osoby, které se nacházejí ve věkové kategorii 0 – 15 let.

Osoby pod 1,5 násobkem životního minima

Rok	Osob	Osob 16+	Podíl osob 16 + (v %)
2011	228 400	161 600	70,75
2012	231 800	159 900	68,98
2013	202 500	129 300	63,85
2014	204 300	115 900	56,73
Průměr	216 750	141 675	65,36*

* Podíl vykazuje silný klesající trend.

Při odhadu počtu správních řízení je nutné shora uvedená data uvést v kontextu celkového počtu obyvatel v České republice.

Obyvatele ČR - shrnutí

Rok	Počty obyvatel		Podíl osob 16+ žijících pod 1,5 násobkem životního minima na obyvatelstvu ČR (v %)
	Celkem	Pod 1,5 násobek životního minima (16+)	
2011	10 532 770	161 600	1,53
2012	10 505 445	159 900	1,52
2013	10 512 419	129 300	1,23
2014	10 538 275	115 900	1,10
Průměr	10 522 227	141 675	1,35

Počet osob, které by měly nárok na právní pomoc ve správním řízení

Kritérium	Počet osob
Pod 1,5 násobek životního minima (16+)	115 900*

* *Vzhledem ke klesajícímu trendu byl pro účel výpočtu použit údaj o počtu osob pod hranicí 1,5 násobku životního minima za rok 2014.*

S ohledem na absenci evidence počtu konaných správních řízení v celorepublikovém měřítku, byla zvolena metoda odhadu počtu správních řízení prostřednictvím reprezentativních vzorků obcí a krajských úřadů. Byly vybrány obce s rozdílným sociálním složením, rozdílné velikosti a počtem obyvatel. Oslovení adresáti poskytli na dotaz předkladatele údaje o počtu vedených správních řízení za jednotlivé vybrané roky.

Počet správních řízení na obyvatele

Oblast, úřad	Počet obyvatel			Počet správních řízení			Poč. spr. řízení na obyvatele
	2013	2014	Průměr	2013	2014	Průměr	Průměr
Český Těšín	26210	26179	26195	5760	5979	5870	0,224
Frýdlant	24645	24571	24608	1500	1500	1500	0,061
Šluknov	5600	5650	5625	809	798	804	0,143
Městský obvod Ústí nad Labem - Severní Terasa	19973	20219	20096	119	154	137	0,007
Krajský úřad Zlínského kraje	99013	98940	98977	4909	4486	4698	0,047
Krajský úřad Plzeňského kraje	186077	187245	186661	6519	6020	6270	0,034
Krajský úřad Libereckého kraje	141555	141986	141771	4471	4675	4573	0,032
Celkem	503073	504790	503932	24087	23612	23850	0,047*
Celkem (bez Č. Těšína)**	476863	478611	477737	18327	17633	17980	0,038

* *Výsledek, se kterým je dále pracováno a je vztáhnut na celou ČR.*

** *Jedná se o extrémní hodnotu, a proto byl Český Těšín z výpočtu vypuštěn.*

Dále lze vyjít z předpokladu, že správní řízení vedou všechny osoby bez ohledu na jejich sociální status ve stejné intenzitě. Poměrným způsobem pak byl z podílu skupiny obyvatel pohybující se pod hranicí 1,5 násobku životního minima a počtu správních řízení stanoven počet správních řízení, ve kterých by mohly vystupovat osoby, na které cílí navrhovaná právní úprava.

Počet správních řízení, ve kterých vystupují osoby, na které cílí navrhovaná právní úprava

Skupina	Průměrné počty obyvatel	Poč. spr. řízení na obyvatele (odhad ČR)	Počet správních řízení
ČR	10 522 227	0,038	396012
Pod 1,5 násobek životního minima (16+)	115 900	0,038	4362

S ohledem na výše uvedené lze tedy předpokládat, že by se jednalo o cca 4 500, maximálně však o 5 000 případů ročně, což by mohlo představovat výdaje Ministerstva spravedlnosti ve výši cca 20 mil. 800 tis. Kč ročně.

- Státem zajištěná právní pomoc v řízení před Ústavním soudem

Advokát určený Českou advokátní komorou bude mít nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů. Odměnu advokáta včetně hotových výdajů bude hradit stát v rámci rozpočtové kapitoly Ministerstva spravedlnosti.

Advokátní tarif stanoví v § 9 odst. 4 písm. e), že v řízení o ústavních stížnostech se za tarifní hodnotu považuje částka 50 000 Kč, s výjimkou věcí péče soudu o nezletilé, osvojení, podpůrných opatření, svéprávnosti, nezvěstnosti a smrti, přivolení k zásahu do integrity, přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu, ve věcech opatrovnických a ve věcech nároků fyzických osob v oblasti sociálního zabezpečení, důchodového, nemocenského a všeobecného zdravotního pojištění, v nichž se za tarifní hodnotu považuje částka 5 000 Kč.

Podle § 7 činí sazba mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby 3 100 Kč (z tarifní hodnoty 50 000 Kč). Pro účely výpočtu nákladů bylo počítáno maximálně se 3 úkony právní služby v rámci jednoho určení advokáta pro poskytnutí právní služby v řízení před Ústavním soudem. Předpokládaný počet úkonů byl konzultován s Českou advokátní komorou. Uvažujeme-li tedy maximálně o třech úkonech právní služby, jedná se o odměnu ve výši 9 300 Kč.

Pro stanovení výše odměny se navrhuje použít advokátní tarif ve snížené výši o 20 %. Při snížení bylo vycházeno z úpravy obsažené v § 12a odst. 1 advokátního tarifu, kdy se sazby mimosmluvní odměny za úkony právní služby ustanoveného zástupce soudem v občanském soudním řízení snižují o 20 %.

Advokátovi kromě odměny případně náhrada hotových výdajů. Advokátní tarif (§ 13) přiznává advokátovi paušální částku jako náhradu výdajů ve výši 300 Kč na jeden úkon právní služby. Uvažujeme-li o třech úkonech právní služby, jedná se o částku 900 Kč. Tato částka bude rovněž snižena o 20 %.

V souladu s výše uvedeným by advokátovi určenému Českou advokátní komorou pro zastupování v řízení o ústavní stížnosti připadla odměna ve výši 7 440 Kč a náhrada hotových výdajů ve výši 720 Kč. Celkem by se jednalo o částku 8 160 Kč.

V současné době určuje advokáty pro řízení před Ústavním soudem pouze Česká advokátní komora, a proto předkladatel při odhadu počtu žádostí o právní pomoc v řízení před Ústavním soudem vycházel z dat poskytnutých Českou advokátní komorou. **Dle odhadů České advokátní komory by se jednalo ročně celkem cca o 530 případů (průměr dat poskytnutý za poslední 3 roky), což představuje výdaje Ministerstva spravedlnosti ve výši cca 4,3 mil. Kč ročně.**

Celkem se tedy jedná o dopady ve výši 32 114 000 Kč (bez DPH).

V souvislosti s navrhovanou právní úpravou se předpokládá, že Ministerstvo spravedlnosti bude zajišťovat proplácení faktur uplatněných advokáty, kteří poskytli právní pomoc v rámci nové právní úpravy. S tímto řešením je však spojen nárůst administrativy na Ministerstvu spravedlnosti a je nezbytné navýšit počet zaměstnanců o 2 pracovní místa k zajištění realizace agendy proplácení faktur advokátům, s čímž jsou spojeny další personální náklady. Při měsíčním mzdovém nákladu na jednoho zaměstnance (10. platová třída) ve výši 35 000 Kč by se jednalo o roční náklady 420 000 Kč. Jednalo by se tedy o navýšení nákladů o 840 000 Kč za rok.

Způsob proplácení odměn advokátů ze strany Ministerstva spravedlnosti

Advokát zašle fakturu České advokátní komoře, která zkontroluje a potvrdí správnost uvedených údajů. V případě, že se jedná o právní porady, Česká advokátní komora zkontroluje, že se právní porada s oprávněným žadatelem skutečně konala (podle doloženého záznamu o právní poradě); v případě, že půjde o určení advokáta Českou advokátní komorou k poskytnutí právní služby v řízení před orgánem veřejné správy nebo v řízení před Ústavním soudem, Česká advokátní komora zkontroluje, že byl advokát skutečně určen k poskytnutí státem zajištěné právní pomoci, zkontroluje počet úkonů a soulad vyúčtovaných úkonů s advokátním tarifem. Česká advokátní komora zašle jednou měsíčně zkontrolované a odsouhlasené faktury Ministerstvu spravedlnosti, které zajistí jejich proplácení přímo účtujícími advokátům.

V souvislosti s navrhovanou právní úpravou se dále předpokládá zavedení nové agendy státního dohledu Ministerstva spravedlnosti nad rozhodovací činností České advokátní komory (výlučně v oblastech, ve kterých bude právní pomoc financovat Ministerstvo spravedlnosti). S tímto řešením je však spojen nárůst administrativy na Ministerstvu spravedlnosti a je nezbytné navýšit počet zaměstnanců o 2 pracovní místa k zajištění realizace agendy státního dohledu nad Českou advokátní komorou, s čímž jsou spojeny další personální náklady. Při měsíčním mzdovém nákladu na jednoho zaměstnance (13. platová třída) ve výši 38 000 Kč by se jednalo o roční náklady 456 000 Kč. Jednalo by se tedy o navýšení nákladů o 912 000 Kč za rok.

Kromě výše uvedených nákladů mohou být na druhou stranu náklady na celý systém výkonu spravedlnosti částečně také sníženy. Zajištění právní pomoci v navrhovaných oblastech může potenciálně vést k částečnému odbřemenění soudů. Poskytnutí státem zajištěné právní pomoci ve fázi, která předchází samotnému řízení, může vést v důsledku k tomu, že řízení nebude vůbec zahájeno, jelikož se problém vyřeší ještě v počátku (budou eliminovány jednoznačné případy, které nemají šanci na úspěch – např. nárok je promlčený, jedná se o zjevně bezúspěšný spor). Poskytnutí státem zajištěné právní pomoci ve správním řízení v podobě zastoupení účastníka může vést k tomu, že účastník bude schopen lépe prezentovat svá stanoviska a podložit je dalšími důkazy.

Sociální dopady navrhovaného věcného řešení budou naopak pozitivní. Návrhem dojde k posílení práv osob, ať fyzických nebo právnických, které v důsledku svých finančních a majetkových poměrů mohou být omezeny ve svých právech vyplývajících z Listiny základních práv a svobod. Přínosem navrhované právní úpravy bude zlepšení dostupnosti právní pomoci nemajetným osobám. Navrhovanou právní úpravou dojde k doplnění státem zajištěné právní pomoci do oblastí, ve kterých není v současnosti poskytována, čímž bude vytvořen komplexnější systém státem zajištěné právní pomoci ve všech oblastech, ve kterých je potřebné právní pomoc poskytovat.

Návrh nemá žádné dopady na podnikatelské prostředí ani na stav životního prostředí v České republice.

8. Zhodnocení dopadu navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaná úprava není v rozporu s ochranou soukromí a osobních údajů. Pro účely posouzení nároku na přiznání státem zajištěné právní pomoci budou shromažďovány jen zcela nezbytné osobní údaje sloužící k identifikaci osob v postavení žadatelů a ověření jejich nároku, a to subjekty k tomu výslovně oprávněnými, tj. Českou advokátní komorou. Navrhovanou právní úpravou nedochází k rozšíření kompetencí oprávněných subjektů v oblasti shromažďování osobních údajů, neboť navrhovaná právní úprava využívá stávající mechanismus určování advokátů Českou advokátní komorou. Jiné zpracování osobních údajů se nepředpokládá.

9. Zhodnocení korupčních rizik (CIA)

Navrhovaná právní úprava podle názoru předkladatele vyvolává korupční riziko pouze v souvislosti s rozhodováním o přiznání či nepřiznání nároku na státem zajištěnou právní pomoc poskytovanou příslušným subjektem. Případnému korupčnímu riziku však lze v těchto případech čelit hrozbou trestního postihu osoby uplácující i uplácené.

Trestní zákoník považuje za trestné jednání toho, kdo úplatek nabídl, poskytl nebo slíbil, i toho, kdo si úplatek dal slíbit nebo jej přijal. Je-li pachatelem trestného činu přijetí úplatku úřední osoba, jde navíc o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, kde hrozí trest odnětí svobody tři léta až deset let (v případě, kdy byl tento trestný čin spáchán v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch, je dána trestní sazba pět až dvanáct let). Rovněž v případě podplacení je skutečnost, že byl tento trestný čin spáchán vůči úřední osobě,

okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby (pachateli v tomto případě hrozí podle § 332 odst. 2 trestního zákoníku trest odnětí svobody jeden až šest let).

S ohledem na okruh adresátů, kterým je navrhovaná právní úprava určena, kdy se jedná o osoby nedisponující dostatkem finančních prostředků pro samostatnou úhradu nákladů na právní pomoc, lze však očekávat, že popsané korupční riziko bude zcela marginální povahy.

10. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná právní úprava nemá jakýkoliv dopad na bezpečnost nebo obranu státu.

II. Zvláštní část

ČÁST PRVNÍ

Změna zákona o advokacii

K bodu 1 (§ 2a)

Jedná se o změnu v souvislosti s úpravou stávajícího ustanovení o určování advokátů (§ 18 zákona o advokacii).

K bodu 2 (§ 18 odst. 1)

Jedná se o změnu v souvislosti s úpravou stávajícího ustanovení o určování advokátů (§ 18 zákona o advokacii).

K bodu 3 (§ 18 odst. 2 a 3)

V rámci právní úpravy poskytování právní pomoci je systém určování advokátů Českou advokátní komorou k poskytnutí právní služby subsidiární úpravou k úpravě obsažené v klíčových procesních předpisech. Přednost před určením advokáta Českou advokátní komorou má jeho smluvní zajištění (žadatelem - klientem nebo i třetí osobou), ustanovení soudem podle občanského soudního řádu, soudního řádu správního nebo trestního řádu. Pouze za předpokladu, že žadatel neuspěl se žádostí o ustanovení advokáta soudem a zároveň si nebyl schopen právní pomoc opatřit jinak, jsou splněny předpoklady pro posuzování, zda mu má určit advokáta Česká advokátní komora.

K tomu, aby mohla Česká advokátní komora určit advokáta podle navrhovaného ustanovení § 18 odst. 2 zákona o advokacii, je žadatel současně s podáním žádosti povinen doložit, že jeho ekonomická situace mu neumožňuje si požadovanou právní pomoc zajistit na vlastní náklady.

Doložení odmítnutí více advokátů jako podmínka žádosti o určení advokáta Českou advokátní komorou, která se uplatňuje podle stávajícího znění § 18 odst. 2 zákona o advokacii, se v případě státem zajištěné právní pomoci v řízení před orgány veřejné správy a řízení před Ústavním soudem neuplatní. Příslušné ustanovení tak bylo upraveno ve směru větší flexibility a přístupnosti, nicméně žadatel je nadále povinen doložit, že se mu nepodařilo opatřit si její smluvně - není akceptovatelné, aby byla žádána právní pomoc/služba tam, kde již byla poskytnuta třetím subjektem. Tato skutečnost bude dokládána prohlášením ve formuláři žádosti.

Navrhované ustanovení upravuje podmínky určení advokáta Českou advokátní komorou obecně, přičemž takto obecně stanovené podmínky jsou dále zpřesněny v ustanovení § 18a a 18c zákona o advokacii, které upravují jednotlivé formy právní pomoci, ke kterým může být advokát Českou advokátní komorou určen podle navrhovaného ustanovení § 18 odst. 2 zákona o advokacii. Česká advokátní komora na základě včasné žádosti nejprve zkoumá, zda žadatel splňuje obecně nastavené podmínky pro určení advokáta, a to s přihlédnutím k podmínkám specifikovaným u jednotlivých forem právní pomoci (§ 18a a 18c).

Navrhované ustanovení dále uvádí, k jakým formám právní pomoci může být advokát Českou advokátní komorou určen. Na Českou advokátní komoru se lze obrátit se žádostí o určení advokáta k poskytnutí právní porady (§ 18a), nebo k poskytnutí právní služby (§ 18c).

Výslovně se stanoví, že právní úprava poskytování právní pomoci upravená v zákoně o advokacii nevyklučuje poskytování právní pomoci podle jiných právních předpisů. Navrhovaná právní úprava se žádným způsobem nedotkne oprávnění poskytovat právní pomoc podle dosavadních právních předpisů. Cílem je naopak doplnit a rozšířit stávající právní úpravu. Toto ustanovení je reakcí na připomínku vlády k projednanému věcnému záměru. Uvedené pravidlo je rovněž možné dovodit prostřednictvím logické interpretace norem týkajících se poskytování právní pomoci/právních služeb.

K bodu 4

S ohledem na změnu a rozšíření systému určování advokátů Českou advokátní komorou je nezbytné této úpravě přizpůsobit i stávající ustanovení § 18 zákona o advokacii.

K bodu 5 (§ 18a odst. 1 a odst. 2)

Časová dotace

Za splnění podmínek má každý právo na dvě hodiny právní porady s advokátem ročně, za něž odměnu a náhradu nákladů advokáta hradí stát. Nejkratší možný časový rozsah jedné právní porady se navrhuje v délce 30 minut. Žadatel bude oprávněn svůj zákonný nárok dvou hodin právní porady vyčerpat dohromady, případně absolvovat více právních porad v časových intervalech po 30 minutách. Právní poradou tak bude možné absolvovat minimálně jednou a maximálně čtyřikrát za kalendářní rok.

S ohledem na dosavadní praktické zkušenosti České advokátní komory s poskytováním právních porad v rozsahu 15 minut je podle jejího stanoviska časový limit jedné právní porady v délce 30 minut dobře využitelný a postačující pro splnění cíle, kterého má být poskytováním právních porad dosaženo. Právní porady slouží k prvotnímu poskytnutí právního nasměrování, vysvětlení situace a poskytnutí informace o možných řešeních. Bude-li to navíc v konkrétním případě potřebné, může být délka právní porady časově prodloužena, maximálně však do vyčerpání ročního časového limitu oprávněné osoby.

Roční časový limit je stanoven s ohledem na zabránění nadužívání tohoto institutu. Při stanovení tohoto limitu se vycházelo rovněž z praktických zkušeností České advokátní komory. Mimoto účelem právních porad není poskytování právních služeb v plné šíři. Jejich smyslem je seznámení žadatele s jeho situací a případnými možnostmi, které mu právo nabízí k řešení jeho postavení, a proto se jeví stanovená maximální časová dotace jako dostatečná. V případě, že se v průběhu právní porady ukáže, že je potřeba nemajetnému žadateli poskytnout další právní služby, které nelze uskutečnit v rámci právních porad, advokát informuje¹⁵⁾ žadatele o možnosti obrátit se na Českou advokátní komoru se žádostí o určení advokáta k poskytnutí právních služeb (navrhované ustanovení § 18c), případně o podmínkách nároku na bezplatnou právní pomoc podle zvláštního zákona (občanský soudní řád, soudní řád správní či trestní řád).

Příjmové poměry žadatele

Navrhovaná forma právní pomoci cílí výhradně na ty, kteří právní pomoc skutečně potřebují a kteří si v důsledku své materiální potřebnosti nemohou smluvně obstarat právní služby k tomu, aby mohli řádně uplatnit a ochránit svá práva a nemohou se domoci informace o nich jinak.

---

¹⁵⁾ Čl. 10 odst. 9 etického kodexu České advokátní komory.

Navrhuje se proto, aby byl stanoven určitý limit opravňující k poskytnutí právní porady. Tímto limitem by měla být měsíční částka ve výši trojnásobku životního minima (částka životního minima jednotlivce činí měsíčně 3 410 Kč)¹⁶⁾. Při určení limitu byla zejména určující hodnota přibližné poloviny mzdového mediánu, který byl ve 3. čtvrtletí 2015 ve výši 22 531 Kč (pro ženy ve výši 20 014 Kč a pro muže ve výši 24 759 Kč). Výše tohoto limitu byla rovněž ovlivněna výší mediánu důchodů, který byl pro rok 2014 zhruba 11 000 Kč. Výše limitu se navrhuje s ohledem na okruh adresátů, kterým mají být právní porady určeny. Pro jednotlivce by se tedy jednalo o limit ve výši 10 230 Kč.

Příjmem se rozumí jakékoliv navýšení majetkové sféry žadatele, tj. vše co může obdržet z různých zdrojů (ze zaměstnání, podpora v nezaměstnanosti, z prodeje/nájmu nemovitých věcí, apod.). Do tohoto příjmu se nezapočítávají účelově vázané dávky, a to s ohledem na jejich účel, ke kterému mají výlučně sloužit. Jedná se zejména o příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc, příspěvek na péči, apod.

Aby bylo možné zjistit skutečnou situaci žadatele odpovídajícím způsobem, navrhuje se zkoumat jeho měsíční příjem ve vztahu k určitému období. Konkrétně se stanoví období šesti kalendářních měsíců s tím, že za toto období by průměrný měsíční příjem neměl být vyšší než trojnásobek životního minima. Lhůta šesti kalendářních měsíců se jeví jako dostatečná, aby měla vypovídající hodnotu o faktické situaci žadatele.

S ohledem na nutnost zohlednit celkovou reálnou situaci žadatele se navrhuje při posouzení nároku na právní poradou vzít v úvahu také společně posuzované osoby. Jinak by mohla v praxi nastat např. situace, že důchodce žijící sám s důchodem do výše trojnásobku životního minima by na tento typ právní pomoci dosáhl, přičemž matka – samoživitelka se dvěma dětmi s příjmem o něco málo vyšším než trojnásobek životního minima by na právní pomoc tohoto typu neměla nárok. Pro účely posuzování nároku na právní poradou se tedy bude vycházet ze životního minima společně posuzovaných osob¹⁷⁾.

Zcela výjimečně bude umožněno v odůvodněných případech stanovené podmínky prolomit, a to s ohledem na faktickou situaci žadatele. Příkladem mohou být vážné spory mezi členy domácnosti, kdy dostatečný příjem některých z nich není dostupný ostatním (např. v řízení o výživném). Obdobně bude zohledňována i situace osob, které sice teoreticky takový příjem mají, ale je jim nedostupný, například v důsledku exekuce na jejich majetek nebo při úpadku. V obou případech se nezabavitelná částka (její výpočet je sice rovněž vázán na výši životního minima, ale vstupuje do něj i započtení normativních nákladů na bydlení) pohybuje pod novelou navrhovanou výší.

V zájmu efektivního vynakládání finančních prostředků ze státního rozpočtu a zajištění právní pomoci těm, kteří si ji nejsou schopni sami obstarat, platí, že v případě, kdy žadatele o právní poradou již zastupuje v téže věci jiná osoba poskytující právní služby, nebude mít již nárok na poskytnutí právní porady podle § 18a zákona o advokacii. Těmito osobami se rozumí zejména jiný advokát (ustanovený soudem nebo zvolený žadatelem), notář, daňový poradce, patentový zástupce. Takový požadavek plyne především z praktické zkušenosti České advokátní komory s poskytováním právních porad, velmi často se přicházejí žadatelé poradit o postupu jejich právního nebo jiného zástupce. Podstatou úpravy spočívající v neurčení advokáta Českou

¹⁶⁾ § 2 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁾ § 3 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

advokátní komorou v případě, že již žadatele v příslušné věci zastupuje jiný zástupce, je tedy zamezení dvojího zastoupení, kdy by si např. žadatel ověřoval u určeného advokáta postup jiného zástupce. Není účelné vynakládat prostředky na jednu a tutéž věc dvakrát.

Obsah právních porad

Právní porady budou poskytovány ve všech oblastech práva, které jsou součástí právního řádu ČR. Nelze totiž uvažovat o tom, že by zůstala některá oblast práva mimo rámec udělování právních porad, jelikož by tak zůstala některá problematika v rámci navrhované úpravy nepokryta. Navíc osoby, na které cílí navrhovaná právní úprava, mnohdy nedokáží posoudit, jaké právní oblasti se jejich věc týká.

Právní porada se poskytuje pouze osobně a nespočívá v sepisování právních dokumentů nebo podání, ani v zastoupení v řízení. V nezbytných případech může nicméně být součástí právní porady pomoc při sepisu žádosti o poskytnutí státem zajištěné právní pomoci (např. žádost o ustanovení zástupce podle § 30 občanského soudního řádu či § 35 odst. 8 soudního řádu správního), a bude-li to vzhledem k povaze úkonu možné, pomoc při sepisu jednoduchého podání pro účely zachování lhůty (např. základní blanketní podání k soudu či správnímu orgánu bez nutnosti analýzy případu a odůvodnění).

Právní porada se bude konat primárně v kanceláři určeného advokáta. Pouze v odůvodněných případech se počítá s tím, že by se právní porada nekonala v kanceláři advokáta, ale na jiném vhodném místě, jež je dostupné jak pro žadatele, tak i pro určeného advokáta (zdravotnické zařízení, zařízení sociálních služeb, věznice, případně jiná uzavřená zařízení, apod.), neboť pouze v těchto případech by advokátovi náležela náhrada za promeškaný čas a náhrada cestovních výdajů (viz též nově navrhovaný § 23 odst. 2).

K bodu 5 (§ 18a odst. 3)

Právní porada podle § 18a zákona o advokacii se poskytne pouze na základě žádosti, jejíž vzor stanoví Ministerstvo spravedlnosti prováděcím právním předpisem. Žádost se podává České advokátní komoře.

Formulář žádosti bude obsahovat obecné náležitosti stanovené správním řádem v ustanovení § 37. Dále ve formuláři bude žadatel informován o podmínkách, na základě kterých má nárok na poskytnutí právní porady a o rozsahu a způsobu uplatnění tohoto nároku.

Při poskytování právních porad podle § 18a zákona o advokacii se budou poměry žadatele zkoumat zjednodušenou formou a splnění podmínek pro poskytnutí právní porady bude osvědčovat Česká advokátní komora. Primárně se bude vycházet z informací, které žadatel uvede ve formuláři žádosti. Právní porady by totiž měly být jednoduše a rychle dostupné, aniž by bylo nutné předkládat množství konkrétních dokumentů (např. výpis z katastru nemovitostí, registru vozidel), které by detailně prokazovaly nárok žadatele na poskytnutí porady na náklady státu.

K bodu 5 (§ 18a odst. 4)

Navrhuje se, aby se na financování poskytování právních porad podle § 18a částečně podíleli samotní žadatelé formou regulačního poplatku. Jeho zavedení by primárně mělo zabránit nadužívání a možnému zneužívání poskytování právních porad a současně částečně pokrýt náklady, které České advokátní komoře vzniknou v souvislosti se zpracováním jednotlivých žádostí. Regulační poplatek se navrhuje ve výši ve výši 100 Kč za jednu poskytnutou právní

poradu, a to bez ohledu na časový rozsah poskytnuté porady (limitem je pouze zákonný rozsah v délce 120 minut za kalendářní rok, tj. že jedna porada nemůže být delší než 120 minut dohromady). Maximálně bude žadatel v jednom roce oprávněn požádat čtyřikrát v časovém rozsahu v délce 30 minut, tj. regulační náhrada by za kalendářní rok dohromady mohla činit maximálně 400 Kč za poskytnuté 4 právní porady (za předpokladu, že každá by byla v délce 30 minut).

Při stanovení regulačního poplatku a jeho výše se předkladatel částečně inspiroval slovenskou úpravou poskytování předběžných konzultací, které jsou zpoplatněny částkou 4,5 Eur za poskytnutí jedné předběžné konzultace v jedné věci¹⁸⁾. Předběžné konzultace poskytuje buď právník Centra právnej pomoci nebo advokát a tento institut může využít každý, tj. nejsou stanoveny žádné podmínky pro poskytování této formy právní pomoci. Výše slovenského poplatku za předběžné konzultace byla úměrně snížena potřebám navrhovaného systému.

Součástí žádosti o právní poradou je potvrzení o uhrazení regulačního poplatku České advokátní komoře.

K bodu 5 (§ 18a odst. 5)

Osvědčí-li žadatel České advokátní komoře splnění podmínek pro určení advokáta k poskytnutí právní porady podle § 18a zákona o advokacii, určí Česká advokátní komora advokáta bez zbytečného odkladu. Česká advokátní komora o určení vyrozumí advokáta, který kontaktuje žadatele způsobem vymezeným v jeho žádosti (stavovským předpisem bude stanovena povinnost advokáta kontaktovat žadatele bez zbytečného odkladu). Čekání na vyrozumění žadatele by vedlo ke zbytečným průtahům, žadatel však má právo si ověřit u České advokátní komory (např. podle čísla žádosti přes webové rozhraní), kdo mu byl určen a může případně advokáta kontaktovat sám.

K bodu 5 (§ 18a odst. 6)

Pokud Česká advokátní komora nevyhoví žádosti o určení advokáta podle § 18a zákona o advokacii, vydá o tom písemné rozhodnutí, které doručí žadateli o právní poradou. Proti takovému rozhodnutí není odvolání přípustné. Soudní přezkum není navrhovanou právní úpravou vyloučen.

Důvody neurčení advokáta k poskytnutí právní porady podle § 18a zákona o advokacii jsou následující:

- žadatel vyčerpal svůj zákonný rozsah v délce 120 minut za kalendářní rok,
- žadatel nemá nárok na poskytnutí státem zajištěné právní pomoci ve formě udělování právních porad nebo
- žadatele zastupuje v téže věci jiná osoba poskytující právní služby (advokát, v daňovém řízení zastupují ve větší míře např. daňoví zástupci, apod.).

---

¹⁸⁾ § 9 zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytování právnej pomoci v materiálnej núdzi a o zmene a doplnění zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnění zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

K bodu 5 (§ 18b odst. 1 až 3)

Jedná se o speciální úpravu poskytování právních porad osobám – cizincům – omezeným na svobodě umístěným v „uzavřených“ zařízeních zřízených podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky a zákona o azylu (tj. zařízení pro zajištění cizinců, přijímací střediska), u nichž vzhledem k objektivním praktickým překážkám může být problematické využít obecný navrhovaný systém právních porad podle § 18a zákona o advokacii.

Zařízení pro zajištění cizinců je upraveno v ustanovení § 130 a následujících zákona o pobytu cizinců na území České republiky. Obvykle je v tomto typu zařízení vykonáváno zejména zajištění za účelem správního vyhoštění (§ 124), zajištění za účelem předání nebo průvozu (§ 129), ale i zajištění podle ustanovení § 46a zákona o azylu v určitých stanovených případech. Přijímací středisko je potom upraveno v ustanovení § 79 odst. 2 zákona o azylu a relevantní jsou v této souvislosti i ustanovení § 46, § 46a a § 73. Společným jmenovatelem pro oba typy zařízení je skutečnost, že za zákonem stanovených podmínek a po dobu stanovenou ve správním rozhodnutí nejsou osoby zde umístěné oprávněny tato zařízení opouštět. Je proto třeba zajistit, aby osoby omezené na osobní svobodě měly přístup k poradenství, tj. aby za nimi někdo do zařízení dojel. Cizinci umístění v těchto zařízeních zpravidla také nedisponují finančními prostředky, a proto se v jejich případě předpokládá, že se jedná o osoby nemajetné, které mají nárok na poskytnutí právní rady na náklady státu. Navíc se obvykle jedná o více osob v obdobné situaci. Z tohoto důvodu se jeví jako praktické zakotvit speciální úpravu poskytování právních porad přizpůsobenou specifickým podmínkám v předmětných zařízeních.

Česká advokátní komora určí konkrétního advokáta na základě podnětu provozovatele „uzavřeného“ zařízení, kterým je Správa uprchlických zařízení, a to v návaznosti na aktuální potřeby příslušného zařízení. Obsahem podnětu musí být alespoň obecná identifikace osob, jimž má být právní rada poskytnuta, jazyk, v němž jsou schopny se dorozumět a předběžný počet zájemců, kterým má být právní rada poskytnuta. Na základě podnětu pak Česká advokátní komora určí advokáta, který poskytne právní pomoc v daném zařízení pro neurčený počet osob tam umístěných. Délka návštěvy advokáta v konkrétním zařízení se předpokládá minimálně půlden, tj. 4 hodiny, ale lze spíše očekávat, že se bude jednat o celodenní návštěvy, aby byly pokryty potřeby všech klientů.

Postup podle navrhovaného ustanovení § 18b zákona o advokacii má zvláštní povahu, neboť nejde o řízení o žádosti, určení advokáta probíhá na základě podnětu představitele detenčního zařízení, který není účastníkem řízení. Česká advokátní komora určí advokáta k poskytnutí právních porad v zařízení ve vztahu k alespoň obecně definovanému okruhu zadržovaných osob, u nichž vyvstává objektivní potřeba zajištění právní pomoci zejména v relaci na požadavky evropského azylového práva.

V případě právních porad konaných v uzavřených zařízeních je v případě cizinců nutné vzít v úvahu potřebu tlumočení a vyrovnání se s určitými kulturními rozdíly, pro které může být rovněž obtížnější navázat s cizincem kontakt. S ohledem na tyto skutečnosti se navrhuje stanovit limit odpovídající dvojnásobku limitu, který je stanoven v případě § 18a, tj. 4 hodiny právní rady na jednotlivce.

Tato speciální úprava spočívá v poskytování právních informací, v konzultacích, a je-li to nezbytně třeba k ochraně práv cizince, výjimečně rovněž v sepisu jednoduchých podání (žádost o ustanovení zástupce podle § 35 odst. 8 soudního řádu správního, žádost o určení

advokáta podle § 18c zákona o advokacii, žádost o udělení mezinárodní ochrany, případně sepis jednoduchého opravného prostředku bez jeho odůvodnění), bude-li toho k ochraně práv dotyčné osoby nezbytně třeba.

Odstavec 3 výslovně zmocňuje Ministerstvo spravedlnosti k vydání prováděcího právního předpisu za účelem stanovení formuláře, na kterém se bude podnět podávat.

K bodu 5 (§ 18c odst. 1)

Odůvodňuje-li to ekonomická situace žadatele, má právo obrátit se na Českou advokátní komoru a požádat o určení advokáta k poskytnutí konkrétní právní služby. Příslušné ustanovení navazuje na obecné podmínky upravené v navrhovaném ustanovení § 18 odst. 2 zákona o advokacii.

V zájmu efektivního vynakládání finančních prostředků ze státního rozpočtu a zajištění právní pomoci těm, kteří si ji nejsou schopni sami obstarat, platí, že v případě, kdy žadatele o právní službu již zastupuje v téže věci jiná osoba oprávněná poskytovat právní služby, nebude mít již nárok na poskytnutí právní služby podle § 18c zákona o advokacii. Těmito osobami se rozumí zejména jiný advokát (ustanovený soudem nebo zvolený žadatelem), notář, daňový poradce, patentový zástupce.

Ustanovení se vztahuje na zajištění právní pomoci především v řízení před orgány veřejné moci, a to buď v řízení před soudy, nebyl-li žadatel úspěšný s návrhem na ustanovení zástupce soudním rozhodnutím, v řízení před Ústavním soudem, kde je takový postup vyloučen a v řízení nebo jiném postupu před orgány veřejné správy, kdy v procesních předpisech na ustanovení zastoupení rozhodnutím orgánu, který řízení vede, není pamatováno, případně v dalších věcech, vždy však za předpokladu naplnění podmínek upravených v navrhovaném ustanovení § 18 odst. 2 zákona o advokacii.

Podmínka, že ve věci může být současně určen pouze jeden advokát, zamezuje, aby docházelo ke zneužívání této služby. Pokud ve věci dojde k určení advokáta, je tím definován nárok žadatele na poskytnutí služby v rámci jedné věci. Tato podmínka se však neuplatní v případě, kdy advokát odmítne poskytnout právní služby z důvodů uvedených v ustanovení § 19 zákona o advokacii, nebo v případě, pokud nastane situace uvedená v § 20 odst. 2 zákona o advokacii, tj. určený advokát požádá Českou advokátní komoru o určení jiného advokáta např. z důvodu narušení nezbytné důvěry mezi ním a klientem, klient neposkytuje součinnost.

O určení advokáta k poskytnutí právní služby v řízení před orgánem veřejné správy může být požádáno kdykoliv před zahájením tohoto řízení (tj. bude dopadat i na vypracování procesních dokumentů před zahájením správního řízení), v průběhu řízení až do jeho pravomocného skončení tehdy, kde je ještě možné považovat právní pomoc za efektivní, tj. pokud ještě řízení dává možnost učinit nějaký úkon dotčené osoby.

Žadateli se právní služba podle § 18c poskytuje bezplatně. Pokud jde o určení advokáta pro řízení před Ústavním soudem a v řízení před orgánem veřejné správy hradí odměnu advokáta stát, v ostatních věcech, ke kterým je advokát určen podle § 18c, poskytuje advokát právní služby na své náklady, případně má advokát nárok na poskytnutí náhrady podle stavovského předpisu.

K bodu 5 (§ 18c odst. 2 a 3)

Česká advokátní komora určí advokáta k poskytnutí právní služby podle § 18c zákona o advokacii pouze na základě žádosti, jejíž vzor stanoví Ministerstvo spravedlnosti prováděcím právním předpisem. Žádost se podává České advokátní komoře.

Formulář žádosti bude obsahovat obecné náležitosti stanovené správním řádem v ustanovení § 37. Formulář vychází z dosud užívaného tiskopisu stanoveného vyhláškou č. 275/2006 Sb., kterou se stanoví způsob zjišťování příjmových a majetkových poměrů žadatele o určení advokáta Českou advokátní komorou k poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu, ve znění pozdějších předpisů. Nově bude doplněna o poučení o právních následcích zneužití této služby nebo ztráty předpokladů pro její využití v průběhu řízení.

V žádosti je rovněž nutné alespoň obecně popsat věc, v níž by měla být právní služba určeným advokátem poskytnuta. Popis věci slouží primárně k tomu, aby Česká advokátní komora mohla určit takového advokáta, jehož vyhodnotí jako nejlepší možný výběr pro poskytnutí právní služby v požadované věci (s ohledem na dostupnost ve vztahu k žadateli, specializaci, apod.).

Doložení odmítnutí více advokátů jako podmínka žádosti o určení advokáta Českou advokátní komorou, která se uplatňuje podle stávající úpravy § 18 odst. 2 zákona o advokacii, se navrhuje ponechat výlučně v takových případech, kdy se nejedná o zajištění právní pomoci v řízení před orgány veřejné správy a řízení před Ústavním soudem.

K bodu 5 (§ 18c odst. 4)

K žádosti o určení advokáta podle navrhovaného ustanovení § 18c zákona o advokacii je nutné přiložit příslušné dokumenty, kterými žadatel prokáže, že příjmové poměry jeho a společně s ním posuzovaných osob včetně majetkových poměrů odůvodňují poskytnutí právní služby na náklady státu (tj. jedná se o právní služby v řízení před orgánem veřejné správy nebo v řízení před Ústavním soudem), nebo na náklady České advokátní komory, potažmo určených advokátů (tj. v ostatních věcech, na které nedopadá poskytnutí právní služby na náklady státu), a že není schopen si zajistit poskytnutí právní služby jinak.

Způsob zjišťování příjmových a majetkových poměrů žadatele o určení advokáta Českou advokátní komorou k poskytnutí právních služeb, včetně údajů potřebných pro posouzení nároku na právní služby podle navrhovaného ustanovení § 18c zákona o advokacii budou upraveny vyhláškou jako je tomu doposud.

Právní služby podle navrhovaného ustanovení § 18c zákona o advokacii budou na náklady státu (tj. v řízení před orgánem veřejné správy, v řízení před Ústavním soudem), případně na náklady určených advokátů (tj. v ostatních věcech, na které nebude dopadat poskytnutí právní služby na náklady státu), poskytnuty pouze za předpokladu, že žadatel doloží potřebné dokumenty, kterými prokáže, že jeho ekonomická situace odůvodňuje určení advokáta Českou advokátní komorou, a že není schopen si zajistit poskytnutí právní služby jinak.

Pro určení advokáta k poskytnutí právní pomoci podle § 18c se vychází z kritérií nastavených podle současné úpravy § 18 zákona o advokacii.

Podle současné rozhodovací praxe České advokátní komory jsou advokáti určováni k poskytnutí bezplatných právních služeb zejména osobám nemajetným, bez pravidelných

příjmů nebo s příjmem na hranici životního minima, přičemž jsou zohledňována další kritéria, například objektivní omezení možnosti žadatele dosahovat vyšších příjmů (osoby se zdravotním postižením, osoby ve starobním důchodu, apod.). Posuzují se celkové příjmy žadatele a všech dalších osob žijících s ním ve společné domácnosti. Dále se zohledňuje například vyživovací povinnost žadatele, disponibilní majetek, tj. objektivní omezení získat ze svého majetku příjem, apod. Vlastnictví nemovité věci sloužící k bydlení žadatele a členů jeho rodiny neovlivňuje rozhodnutí o přiznání bezplatné právní pomoci. Vždy však záleží na okolnostech konkrétního případu a nejeví se vhodné podmínky striktně vymezit. Celkové majetkové poměry žadatele, z nichž se usuzuje na dostatečnost či nedostatečnost jeho prostředků, zahrnují jednak jeho příjmy a majetek, jednak jeho výdaje a závazky. Žádná z těchto složek nesmí být při posuzování majetkových poměrů žadatele opomenuta.

K bodu 5 (§ 18c odst. 5)

Splní-li žadatel zákonem stanovené podmínky, Česká advokátní komora vyhoví žádosti tím, že určí advokáta k poskytnutí konkrétní právní služby bez zbytečného odkladu. Řízení je zahájeno podáním žádosti o právní pomoc.

Navrhované ustanovení dále stanoví důvody, na základě kterých nebude žadateli určen advokát k poskytnutí právní služby. Česká advokátní komora nevyhoví žádosti a neurčí advokáta k poskytnutí právní služby podle navrhovaného ustanovení § 18c zákona o advokacii v případě, že se ze strany žadatele jedná o zneužití práva, nebo zjevně bezdůvodné bránění nebo uplatňování práva. Zneužitím práva je např. také situace, kdy žadatel zneužívá poskytování právní pomoci tím, že zjevně opakovaně páchá tentýž skutek a ke každému jednotlivému případu požaduje z titulu své nemajetnosti státem zajištěnou právní pomoc. V případě, že tyto skutečnosti zjistí Česká advokátní komora až poté, co advokáta k poskytnutí právní služby určí, určení zruší.

K bodu 5 (§ 18c odst. 6)

Navrhované ustanovení vychází ze stávající úpravy obsažené v ustanovení § 18 odst. 2 zákona o advokacii.

V rozhodnutí o určení jsou povinnosti určeného advokáta definovány zejména vymezením věci, tj. určením, co konkrétně má být předmětem poskytované právní služby, dále rozsahem, tj. vymezením toho, v čem má právní služba spočívat (např. sepis ústavní stížnosti, zastupování v řízení), potažmo dalšími podmínkami. Povinnost určeného advokáta poskytnout právní služby ve věci vymezené v rozhodnutí se nevztahuje na případy, kdy je advokát povinen poskytnutí právních služeb odmítnout (§ 19 zákona o advokacii), a dále na případy, jedná-li se ze strany žadatele o zneužití práva, nebo zjevně bezdůvodné uplatňování nebo bránění práva (šikanózní jednání). Ve všech těchto případech je advokát povinen písemně sdělit žadateli a České advokátní komoře důvody neposkytnutí určené právní služby.

Rozhodnutí České advokátní komory nenahrazuje udělení plné moci, tj. nejedná se o listinu zakládající a prokazující ve vztahu k příslušným orgánům oprávnění advokáta obhajovat či zastupovat klienta v příslušném řízení.

K bodu 5 (§ 18c odst. 7 až 9)

Situace žadatele bude zohledňována po celou dobu, po kterou bude určený advokát poskytovat právní služby ve vymezené věci.

V průběhu poskytování právní služby může dojít na straně žadatele ke zlepšení ekonomické situace, jež původně odůvodňovala určení advokáta Českou advokátní komorou na náklady státu, nebo na náklady České advokátní komory (advokátů), případně se dodatečně ukáže, že ekonomická situace žadatele byla od počátku taková, která by vůbec neodůvodňovala určení advokáta Českou advokátní komorou (např. klient v žádosti uvede nesprávné údaje o svých příjmových a majetkových poměrech).

I přes zrušení tohoto určení se však advokát může s klientem domluvit a v poskytování příslušné právní služby nadále pokračovat, ale již za jimi domluvených podmínek. V zájmu ochrany klienta je dále stanovena povinnost určeného advokáta po dobu 15 dnů od zrušení jeho určení vykonávat všechny neodkladné úkony, aby klient na svých právech nebo oprávněných zájmech neutrpěl újmu. V případě, že klient advokátovi sdělí, že na tom netrvá, není advokát povinen ani oprávněn neodkladné úkony jménem klienta vykonávat.

Pokud dojde ke změně poměrů na straně klienta po určení advokáta (tj. ke zlepšení ekonomické situace), zákon dává přednost dohodě mezi klientem a advokátem, avšak i taková změna odůvodňuje ukončení poskytování právních služeb na základě určení, avšak nikoliv zpětně.

V odstavci 8 se pak výslovně stanoví, že ode dne, ke kterému bylo zrušeno určení advokáta Českou advokátní komorou, vzniká advokátovi nárok na odměnu za poskytnuté právní služby v příslušné věci, a to od klienta, ve výši, v níž by mu jinak náležela v případě běžného poskytnutí takové služby podle advokátního tarifu.

Stanoví se povinnost žadatele (tj. příjemce právní pomoci) informovat Českou advokátní komoru o změně příjmových a majetkových poměrů.

K bodu 5 (§ 18d odst. 1)

Česká advokátní komora vytvoří a povede seznam osob, které podaly žádost o poskytnutí právní služby nebo porady.

V tomto seznamu se bude vyznačovat údaj o podání žádosti, uhrazení regulační náhrady, časový rozsah již poskytnuté právní porady, časový rozsah, ve kterém má oprávněná osoba ještě nárok na poskytnutí právní porady, případně bude uvedeno, že časový rozsah byl u oprávněné osoby již vyčerpán.

Účelem zpracování osobních údajů v seznamu žadatelů je ověřování nároku na poskytnutí právní porady, tj. zda žadatel svůj roční časový limit již vyčerpal.

Obdobně budou zpracovány osobní údaje žadatelů o určení právní služby, a to v rozsahu nezbytném pro toto řízení.

Seznam žadatelů není veřejně přístupný. Do seznamu žadatelů nebudou mít přístup jednotliví advokáti. Seznam žadatelů se vede v elektronické podobě.

K bodu 5 (§ 18d odst. 2)

Navrhuje se, aby advokáti do systému poskytování právní pomoci upravované v § 18 až 18c zákona o advokacii vstupovali na dobrovolné bázi; každý advokát se tak může sám rozhodnout, zda se zapojí. Jakmile advokát dobrovolně vstoupí do tohoto systému, bude tuto formu právní pomoci poskytovat již povinně. To však nevylučuje, aby advokát následně

požádal Českou advokátní komoru o vyškrtnutí z rejstříku pro poskytování právní pomoci podle § 18 až 18c.

Česká advokátní komora se k dobrovolnému vstupování advokátů do systému vyjádřila v tom směru, že lze očekávat dostatečný počet advokátů, kteří se budou chtít zapojit. Dle sdělení České advokátní komory je v současné době zapsáno celkem asi 12 500 advokátů s tím, že z celkového počtu zapsaných advokátů je jich kolem 9 500 aktivně vykonávajících advokacii. Česká advokátní komora již provedla průzkum týkající se zájmu advokátů o zapojení se do nového systému státem zajištěné právní pomoci. Z provedeného průzkumu se ukázalo, že lze očekávat přibližně 4 000 advokátů, kteří mají zájem se zapojit do nového systému státem zajištěné právní pomoci.

Rejstřík advokátů, kteří vyjádřili souhlas s poskytováním právních služeb podle § 18 až 18c povede Česká advokátní komora a bude součástí členské evidence.

Česká advokátní komora při určování advokátů dbá na to, aby byli advokáti z rejstříku zapojováni rovnoměrně, přičemž při tomto výběru rovněž zohlední specializaci advokáta s ohledem na charakter a složitost věci, dále zohlední možné náklady, které mohou advokátovi v souvislosti s poskytnutím právních služeb vzniknout, což ovlivňuje zejména skutečnost, kde má advokát sídlo, kde je sídlo správního orgánu, před kterým se řízení vede a bydliště žadatele. V případě nedostatečného počtu advokátů dobrovolně zapojených do systému poskytování právních služeb podle § 18 až 18c Česká advokátní komora za situace, kdy by nebylo možné určit žádného advokáta k takovému poskytnutí právních služeb, určí v konkrétním případě advokáta, který sice není zapsán ve speciálním rejstříku, ale bude povinen právní služby poskytnout.

Právo na právní pomoc nezajišťuje právo na výběr poskytovatele, tj. na osobu konkrétního advokáta. Nicméně již v současnosti Česká advokátní komora při žádosti o určení advokáta k poskytnutí právní služby zohledňuje okolnosti dané žádosti a řeší vhodnost určení konkrétního advokáta. Tato praxe bude zachována i podle navrhované právní úpravy § 18c.

K bodu 5 (§ 18d odst. 3)

Navrhuje se stanovit povinnosti advokáta při poskytování právní služby podle § 18 až 18c stavovským předpisem. Stavovský předpis bude především upravovat povinnost sepsu záznamu z právní porady, proces vyúčtování poskytnutých právních služeb prostřednictvím České advokátní komory, apod. Stavovský předpis je předpis vydávaný Českou advokátní komorou, který je obecně závazný pro advokáty a advokátní koncipienty a případně i další osoby, o nichž to výslovně stanoví zákon o advokacii.

K bodu 6 (§ 23 odst. 2 a 3)

Podle stávající právní úpravy hradí stát odměnu advokáta pouze tehdy, byl-li soudem ustanoven (tj. podle § 29, § 30 občanského soudního řádu, podle § 35 soudního řádu správního, podle § 39 a § 51a trestního řádu). Navrhovaná právní úprava však rozšiřuje případy, kdy bude odměna advokáta hrazena státem, a proto je nutné tuto úpravu promítnout i do ustanovení § 23 zákona o advokacii.

V odstavci 2 se tedy nově stanoví, že také odměnu advokáta určeného Českou advokátní komorou k poskytnutí právní porady podle § 18a anebo určeného k poskytnutí jednorázové právní porady podle § 18b hradí stát. Náhrada za promeškaný čas a náhrada cestovních výdajů

náleží advokátovi pouze v odůvodněných případech. Tímto odůvodněným případem je vždy poskytnutí právní porady podle § 18b, tj. případ, kdy advokát pojedee poskytovat právní poradu do detenčního zařízení. V případě poskytnutí právní porady podle § 18a je odůvodněným případem zejména zdravotní situace na straně žadatele, která mu neumožňuje absolvovat právní poradu v kanceláři advokáta. Za odůvodněný případ nelze považovat situaci, kdy žadatel v žádosti uvede, že nemá finanční prostředky na absolvování právní porady v kanceláři advokáta.

V odstavci 3 se pak stanoví, že odměnu advokáta, který byl Českou advokátní komorou určen podle § 18c, hradí stát pouze za předpokladu, byl-li advokát určen k poskytnutí právní služby spočívající v zastoupení v řízení před orgánem veřejné správy a v řízení před Ústavním soudem. V ostatních případech má advokát pouze nárok na poskytnutí náhrady podle stavovského předpisu.

K bodu 6 (§ 23 odst. 4)

Poskytne-li advokát právní poradu podle § 18a zákona o advokacii, jednorázovou právní poradu v detenčním zařízení podle § 18b zákona o advokacii, nebo právní služby podle § 18c zákona o advokacii v řízení před orgánem veřejné správy nebo v řízení před Ústavním soudem, je povinen poskytnuté právní služby vyúčtovat a toto vyúčtování spolu s daňovým dokladem ve lhůtě jednoho měsíce zaslat České advokátní komoře. Česká advokátní komora zkontroluje a potvrdí správnost uvedených údajů. V případě, že se jedná o právní poradu, Česká advokátní komora zkontroluje, že se právní porada skutečně konala; v případě, že půjde o určení advokáta Českou advokátní komorou k poskytnutí právní služby v řízení před orgánem veřejné správy nebo v řízení před Ústavním soudem, Česká advokátní komora zkontroluje, že byl advokát skutečně určen k poskytnutí právní služby soulad vyúčtovaných úkonů s advokátním tarifem. Česká advokátní komora následně zašle zkontrolované a odsouhlasené faktury Ministerstvu spravedlnosti, které zajistí jejich proplácení přímo účtujícími advokátům.

K bodu 7 [§ 45 odst. 2 písm. a)]

S ohledem na úpravu stávajícího ustanovení o určování advokátů (§ 18) je nezbytné tuto změnu promítnout i do ustanovení upravujícího pravomoc předsedy České advokátní komory.

K bodu 8 (§ 52b odst. 2 až 5)

Zakotvuje se dohled Ministerstva spravedlnosti nad rozhodovací činností České advokátní komory podle § 18a a § 18b zákona o advokacii. Nad rozhodovací činností České advokátní komory podle § 18c zákona o advokacii se zakotvuje pouze za předpokladu, že se jedná o zajištění právní pomoci v řízení před orgánem veřejné správy nebo v řízení před Ústavním soudem.

Příslušné ustanovení doplňuje hmotněprávní úpravu k procesní úpravě obsažené v zákoně č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád).

Ministerstvo spravedlnosti bude zejména dohlížet nad časovou dotací právních porad, tj. aby nedocházelo k přečerpání zákonného limitu u jednotlivých žadatelů (120 minut na osobu za kalendářní rok). Ministerstvo spravedlnosti bude kontrolovat splnění zákonných podmínek pro rozhodnutí České advokátní komory o určení advokáta k poskytnutí právní služby.

Za účelem výkonu státního dohledu má Ministerstvo spravedlnosti přístup do seznamu žadatelů.

Při výkonu státního dohledu se stanoví oprávnění Ministerstva spravedlnosti ukládat České advokátní komoře opatření k nápravě. V praxi se bude jednat o opatření systémového (metodického) charakteru, nikoliv o revizi rozhodnutí České advokátní komory v konkrétní věci. V úvahu tedy připadá metodický pokyn např. v oblasti vedení seznamu žadatelů a evidence žádostí, opatřování podkladů pro zjištění příjmových a majetkových poměrů apod.

V případě, že Česká advokátní komora určí advokáta, aniž by byly splněny zákonné podmínky stanové v § 18 až 18c zákona o advokacii, Ministerstvo spravedlnosti Českou advokátní komoru vyzve k uhrazení nákladů, které již byly advokátovi za poskytnuté právní služby vyplaceny.

Případná výzva k uhrazení nákladů bude přicházet v úvahu až jako poslední krok, který bude následovat po kontrole vedené podle kontrolního řádu (tj. vyhotovení protokolu o kontrole včetně možnosti podat námitky proti kontrolnímu zjištění uvedenému v protokolu). Obrana České advokátní komory tak může být již v rámci probíhající kontroly formou námitek proti kontrolnímu zjištění, nebo následně proti samotné výzvě, kdy se lze bránit ve správním soudnictví.

K bodu 9 [§ 53 odst. 1 písmeno j)]

Rozšiřuje se okruh oblastí, v nichž je České advokátní komora oprávněna vydávat stavovské předpisy. Výslovně se stanoví zmocnění k vydání stavovského předpisu upravujícího povinnosti advokáta při poskytování právních služeb podle § 18 až 18c zákona o advokacii.

K bodu 10 (§ 55a)

Výslovně se stanoví, že v řízení o určení advokáta Českou advokátní komorou podle § 18a až 18c se postupuje podle správního řádu, pokud zákon o advokacii nestanoví jinak. Ačkoliv je tedy pro řízení určující správní řád, zákon o advokacii použití některých jeho ustanovení vylučuje, a to zejména za účelem zajištění rychlosti a flexibility celého systému. V opačném případě by jeho složitost neumožnila České advokátní komoře rozhodovat náležitě rychle a efektivně.

V odstavci 2 jsou upraveny náležitosti rozhodnutí České advokátní komory. Proti rozhodnutím České advokátní komory (určení advokáta, nevyhovění žádosti, zrušení určeného advokáta) není opravný prostředek (odvolání, rozklad) přípustný. Soudní přezkum však není navrhovanou právní úpravou vyloučen.

Při poskytování právních porad podle § 18a a 18b se advokát nebude moci nechat zastoupit advokátním koncipientem; to neplatí, bude-li poskytovat právní služby podle § 18c. Výkon substitučního oprávnění se bude řídit týmiž pravidly jako u zastoupení vzniklého na smluvním základě.

Výslovně se stanoví, že pro řízení vedená zastupitelskými úřady České republiky v zahraničí jakožto organizačními útvary Ministerstva zahraničních věcí Česká advokátní komora advokáta k právní poradě nebo k právní službě neurčí. Těmito řízení se rozumí zejména řízení podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex), podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, nebo zákona č. 116/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů.

Příjemci právních porad mohou být pouze fyzické osoby a příjemci právních služeb mohou být fyzické i právnické osoby.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o správních poplatcích

Navrhovaný poplatek za právní poradou svým charakterem odpovídá správnímu poplatku, a proto je tento poplatek zařazen do sazebníku zákona o správních poplatcích.

K bodům 1 až 3 (§ 6 odst. 8)

S ohledem na skutečnost, že poplatek má připadnout České advokátní komoře, je nutné této úpravě přizpůsobit ustanovení v zákoně o správních poplatcích (vyloučení platby kolkovými známkami, placení na zvláštní účet státního rozpočtu). Česká advokátní komora podle § 56 daňového řádu zveřejní číslo účtu, na který v souladu s § 163 odst. 3 písm. a) daňového řádu přijímá platby poplatku, a způsob označení úhrady na tyto účty.

K položce 164

Navazuje na § 2 odst. 1 zákona o správních poplatcích a vymezuje předmět poplatku. Tím, že předmětem je určení advokáta, uplatní se v případě, že advokát nebude určen, § 7 odst. 1 písm. a) zákona o správních poplatcích, tj. poplatek se vrátí žadateli. Není proto třeba tuto skutečnost znovu normovat.

Výslovně se stanoví, které osoby jsou od placení poplatku osvobozeny.

Ustanovení o tom, že výnos poplatku je příjmem České advokátní komory je potřebné jako speciální ustanovení vůči § 6 odst. 1 písm. g) rozpočtových pravidel, jinak by se jednalo o příjem státu.

ČÁST TŘETÍ – ÚČINNOST

Účinnost předkládané právní úpravy se navrhuje stanovit dnem 1. července 2018.